

Štev. 11.

Na Dunaju, 10. junija 1898.

Letnik XI.

Palacký.

Dne 14. junija 1798 se je rodil Palacký, učitelj in otec češkega naroda. Otec, ker je narodu razkril zgodovinska njegova dejanja od najdavnějšíh do najslavnejših dob. Narod je po teh raziskanjih začel ogledovati sam sebe in zagledal je silo in slavo svoje prošlosti. Ta mu je dala pogum, da je začel nagloma delovati z zaupanjem v samega sebe.

Palacký je bil ne le zgodovinar, temveč tudi veleum; zgodovinska dela je spravil v kavzalno zvezo in kot filozof napravil tudi pravilne izvode. Poučil je narod, kakó naj svojo zgodovino porabi za sedanjost; pokazal je na so nčne in senčne strani narodove in povedal natanko, zakaj je narod povzdignul se visoko med in nad drugimi narodi, in akaj je potem tudi zopet propal. On kaže na *mravstveno* silo narodovo, in to je krepil narod v nepopačenem krščanstvu. Ko pa se je isto začelo pačiti po fevdalstvu in viši hierarhiji, začela je groziti opasnost narodnemu značaju, in Hus je vstal, da bi zaprečil to opasnost. Narod se je osvežil in ne zgnotno, temveč z mravstveno silo je zmagoval, in zmagovalec je ostal, dokler se ni udal fevdalizmu in viši hierarhiji in takó izneveril se sam sebi.

Iz domače in svetovne zgodovine je Palacký izvajal najobsežniše nauke; kar je obče človeškega plemenitega, to je cenil nad vsem drugim; cilj je, ljudstvo, torej širše množice, plemeniti, a sredstvo k temu je narodnost. Poslednja je torej sveto sredstvo, in nihče se narodnosti ne sme dotikati. Bil je takó Palacký velik humanist.

Palacký ni le učenjak prve vrste in velik mislilj, temveč tudi politik. Znani so njegovi programi, in vidi se iz njih, da Avstro-Ogerska bi bila uže kedaj dosegla mir in povečano silo na znotraj, ako bi bili državniki in politiški vodje držali se programov Palackega, zlasti tistega, ki ga je po svojih najglobljih nazorih o narodnosti zasnoval, priobčil in zagovarjal leta 1849 in dalje. Etnografske skupine je hotel on imeti, ker le po teh bi se pomirili narodi in dobili uslovja za svobodno in povoljno razvijanje.

Narodnost je nedotakljiva, — takó je bil on preverjen, zato naj bi vsak narod dobil tako politiško zasnovu, da bi ga ščitila pred agresivnostjo in krivico požrešnih sosedov. Temu programu so se Čehi izneverili, in drugi niso imeli moči, da bi se izvedel. Polj-

ska in madjarsko plemstvo ga pa ni hotelo sprejeti, in takó je zopet tuje in potem domače češko plemstvo zakrivilo, da je narod zašel s pota, ki mu ga je pokazal Palacký. Kakor v srednjem veku, takó trpi češki narod tudi danes radi tujega vplivanja, da ne pride do nácijalnega miru in zaščite.

Ves narod slavi sedaj izredno velikega moža, ob stoletnici njegovega rojstva. Knjige in knjižice se pišejo o njem, v vsakem koticu se narod zbira k pouku o pomenu slavljence, in zlata Praga se je oblekla praznično, da dostojno položi temeljni kamen spomeniku tistemu, ki je zaslužil ime očeta narodovega.

Nadejati se je treba, da ta stoletnica zopet oživi velike resnice, ki jih je Palacký izvedel iz historije češkoslovanske, in da se tudi sedANJI politiki zavedó, kakó jim jo je treba ukrenuti odslej.

Palacký je bil velik v izvajanju in v svojih programih se kaže obsežnega in doslednega. V teh programih je pošteval vse narode in v vsakem po jedno glavno idejo. Etnografskih skupin ni zahteval samo za Čehe, temveč za vse narode. On ni bil krpar, da bi se zadovoljeval z duvalizmom; on je hotel take politiške oblike, da bi vsi narodi dobili svoja prava in uslovja zaščite za ta prava. Palacký ni bil malenkosten, in na to stran naj bi se učili od njega politiki vseh slovanskih narodov in avstro-ogerski državniki. Naj bi slavje stoletnice Palackega ne ostalo bezuspešno na to stran; naj bi se Čehi in ostali Slováni okrepiли s spominom na duševna dela in stremljenja velikega in modrega Palackega!

Shod slovanskih novinarjev v Pragi.

Ta shod se bode vršil od 17. do 22. junija v slavnostne dni Palackega. Kolikor je dospel razvidno, bodo izvestno najbolj zastopani češki publicisti, uže radi tega, ker so razmerno najbliži Pragi in potem tudi, ker češko novinstvo in časopisje je na vse strani najštevilniše in najbolj razvito med avstro-ogerskimi Slovani. Med udeležniki novinarjev drugih Slovanov se kaže iz poslednjega in drugih vzrokov nekako nejednako razmerje; za Poljaki je namreč oglašanih največ Slovencev, v tem ko imajo Slovaki, Srbi in Hrvatje blizo jednako, po 4 ali 5 zastopnikov. Najočitniša nejednakost se kaže v tem, da od Malorusov dojde mendo samo 1 zastopnik,

in še ta ni od kakega večega lista. Najbrže, da je to nerazmerje odločilo poljsko in malorusko navskrižje. V resnici bode treba velike pozornosti in pazljivosti, da bi shod dosegel vsaj moralen uspeh tudi na zboljšanje razmer med časopisjem maloruskim in poljskim. Med ostalimi zastopniki bode moralna sila bolje vplivala, in več nego te v začetku ne moremo pričakovati. Ta shod je med Slovani prvi svoje vrste in se vrši ob 50 letnici kongresa Praškega, ki seveda je mogel imeti a priori večji tudi politički pomen.

Med slovanskimi novinarji poleg relativne idealne solidarnosti nedostaje doslej še vsega drugega. Organizacije ni bilo med njimi doslej nobene, ne za to, da bi skrbeli sami zase v gmotnem in socialnem pogledu, še manj pa, da bi mogli vsled svoje organizacije vplivati na konkretno solidarnost med slov. narodi. Da, ti novinarji niso vodili doslej niti strank, za katere pišejo ali se vežejo pisati. Večinoma so sami materijalno in moralno zavisni od dotičnih strank, oziroma podjetništev. Na obe ti strani so oni pravi reveži, in tisti med njimi, ki hočejo vsaj posredno, po ovinkih ali celo samozavestno določevati ali imeti prvo besedo v raznih vprašanjih, morajo pretrpeti mnogo moralnih in čisto tudi gmotnih muk. Tudi ta prvi shod ne premaga takih neugodnostij, ki ne škodujejo le novinarjem samim, temveč tudi stvari slovanskih narodov; omejiti se mora na druge zadače, in bodo imeli češki, specialno Praški novinarji zasluge že s tem, da so v primeren čas povzročili ta shod. Uredniki — in urednice — se spoznajo med seboj in bodo skušali odpraviti neprilичnost, ki je celó v tem, da se v uredništvih — bez vsake sistematike — le po slučajnosti nahajajo novine drugih strank in drugih slovanskih narodnostij. Na shodu se morejo zavzeti zato, da bode vsako uredništvo dobivalo v zameno primerno število drugih slovanskih listov. S tem se stvori začetek k boljemu spoznavanju stvari same, kakor se publicisti sami na shodu seznanijo od osebe do osebe. Slavnost Palackeg bode ugodno vplivala na novinarje, a ravno radi te ne bodo imeli mnogo časa za razgovarjanje. Na vrsti so poročila o novinstvu raznih slovanskih narodov. Česa vsega se bodo dotikala ta izvestja, ni znano naprej. Važnejše, nego poročila, bilo bi vprašanje o židovskem sodelovanju med slovanskimi novinarji; to bi bilo principijalno vprašanje.

Novinarji bodo sodniki sami med seboj; proti sebi ne bodo neugodnega ukrepali; vprašati pa bi se mogli, kdo, s kako sposobnostjo, naj se nastavlja za urednika katere vrste koli.

Najvažnejše, poleg vse spretnosti, sposobnosti, naobraženosti in strokovnega znanja, pa je *poštenost značaja*. Poštenost med slovanskimi novinarji je *conditio sine qua non*, zahteva, na katero bi morali slovanski žurnalisti gledati v svojem interesu in jednako v interesu slovanske stvari. Kakó pa odločevati? Nastavljati se sami ne morejo; vpliva na nastavljenje sami v obče nimajo; ponajveč morejo kot veščaki ob novih namješčanjih svetovati.

Potrebno bi bilo med njimi nekako *častno sodišče*, katero bi moralno prisililo odstopiti od tega odgovornega posla tiste, kateri se kakor si bode zagrešé proti dostojnosti tega zvanja,

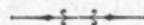
Ako bi se lotili kake *zadružne* organizacije med seboj, mogli bi v slučaju škodljivega pritiska političnih strank, celó groziti z ustavljenjem dela, kakor štrajkajo delavci drugih vrst. Načelniki tudi slovanskih strank

in gospodarji slovanskih novin so včasih muhasti, narodom na škodo, in tu bi bila potrebna moralna opora v gmotni, t. j. zadružni organizaciji. V tem bi se zajedno pokazalo, koliko tudi novinarji dejanski razumejo slovansko solidarnost. Na to stran bi morali zasnovati in večati poseben *denaren fond*, drugače ostanejo slovanski novinarji tudi bez moralne zaslombe.

O političkih programih takó ni možno govoriti na shodu; kaj takega bi bilo uspešno jedino pri novinarjih, ki imajo sami liste v svoji oblasti. In vendar bi ravno današnje položenje zahtevalo, da bi tudi novinarji smeli in mogli jediniti se na bolj ali manj skupnih programih. Mnogi slovanski novinarji, služeči strankam, so bolji, nego njih delo; to se pravi, oni imajo za svoje prepričanje boljše programe in umestnišo taktiko, nego odločujoči politiki, ki zaukazujejo v dotičnih novinah.

Taka vprašanja, ki zahtevajo posebnih uslovij in preduslovij, bodo na mestu ob drugih shodih, kateri, kakor se nadejamo, se bodo odslej ponavljali od časa do časa. Za sedaj bodimo hvaležni za srečno misel, in da se doseže vsaj nekaj: spoznavanje in zmanjševanje navskrižij, ki še danes slabé slovanske narode.

Kot dober začetek k boljšemu za sluzi že naprej simpatije prvotnovinarski shod v Pragi, in mi ga iz navedenih razlogov iskreno pozdravljamo.

Duh malenkosti — proč!

Avstrijski ali totranski Nemci se pripravljajo za velike reči in postavljajo državo in slovanske narode pred alternativo: ali daj, dajte nam gospodstvo, nadvladje, branjeno in zagotovljeno z zakoni, ali pa se ločimo od tebe, od vas! Wolfovci govore takó javno in v državnem zboru, večina drugih strank jim pa molčé in — z deli pritvrjuje. Wolf je še te dni izjavil v osrednjem zastopu, da v Velikonemčiji se že pripravljajo za — aneksijo avstrijskih dežel, katere smatrajo po Schönererjevem programu nemškimi. Odtod prihaja tudi pogum in velika, do nesramnosti segajoča drznost Wolfa in tovarišev. Zato strahujejo vlado, grozé dvoru, uničujejo parlamentarizem in žugajo že z revolucijo. Zato hočejo s silo odpraviti tudi Gautscheve, njim načelno in dejanski toliko ugodne jezikovne naredbe; zato zahtevajo jedino nemški kot državni jezik. Zato kažejo na Berlin, kedar koli imajo na mislih češko državno pravo.

Država je odlašala izvršenje nacionalnega jednakega prava za vse narode; ona je prepustila, da so Slovani zaostajali v razvitku, in sedaj jej nemške stranke za plačilo grozé z odpadom. Državniki so se udali terorizmu, in sedaj sami ne vedo, kaj početi. Naj pa ukrepajo, kar koli hočejo, to je resnično, da s *krpanjem* ne pridejo dalje in ne zacelijo zasekanih ran. Sedaj ne gre več zato, da bi se pogajali samo z Nemci in Čehi; sedaj je ura odbila, da država ugodí vsem narodom, s stališča jednakega prava, naj prihaja iz zgodovine ali iz današnje ustave. Nemci hočejo po vsej sili državo ugnati in njene Slovane podrediti svojemu nadpravu. Država in Slovani morajo se združiti, da oživi dejanski jednako pravo za vse narode.

Nemška, od zunaj moralno in materijalno podpirana smelost hoče uzakoniti privilegije nad ostalimi narodi; s tem hočejo Wolfovci in vsi tisti, ki jih pod-

pirajo, postaviti zadnji steber za germanizovanje so-sebno slovanskih narodov, s tem pa gladko pot pripraviti pruskonemškemu molohu. Ta namera je poslednji cilj Wolfovcev, in le radi lepšega zahtevajo sedaj sredstvo za namen, to je nemški kot državni jezik in še nadaljnje kračenje narodne enakopravnosti slovanskim narodom. »Ostmark« naj postane nemška in v posledstvu velikonemška! Ta cilj provzročuje sedanje boje, in državniki, ako niso slepi, morajo videti, da ne gre samo za kožo Slovanov, temveč tudi za obstanek Avstrije same.

Bramba Slovanov proti privilegijem in krivicam od nemške strani je zajedno bramba dinastije in monarhije. Ta bramba pa ne bode uspešna, ako ostanjejo državniki samo pri pogajanju z Nemci in Čehi, in Čehi sami se ne rešijo, ako ostanejo separatisti in malenkostni, jedino pri jezikovnem vprašanju.

Država sama potrebuje krepkih slovanskih narodov za svojo brambo proti nemški prusofilski agresivnosti. Torej, tudi ko bi slovanski voditelji ostali še nadalje malenkostni in stari polovičarji pa drobtinčarji, pa državniki v interesu monarhije in njenega obstanka ne smejo biti.

Velika akcija bi bila res, ko bi se obnovilo državno pravo dežel sv. Večeslava, in bi se potem isto zgodilo tudi z drugimi državnimi pravi. A zaresno je treba poštovati žuganje, da bi se vmeševala pruska Nemčija zopet v ta naša notranja vprašanja; zato je treba postopati takó, da bi Avstrija ob svojih ukrepih dobila in imela moralno podporo v vsej Evropi in po vsem civilizovanem svetu. To moralno zaslombo pa dobi, ako se postavi na stališče jednakega prava za vse narode, in ako to jednako pravo najprej izvrši na veliko v nacionalnem pogledu.

Ne naredbe, ne zakoni, sukajoči se samo okolo jezikovnega vprašanja, ne zadoščujejo v ta namen. Zato je treba narodom podeliti zadostno zaščito za narodnost in jezik, in to zaščito dobé le z vstvarjenjem lastnih nacionalnih parlamentov, torej zastopov, ki bi se omejili zgolj na narodna, narodnokulturna in jezikovna vprašanja. Nacionalno avtonomijo hočejo parcialno imeti Nemci na Češkem; vsestransko nacionalno avtonomijo za vse narode izvršiti je pa dolžnost državnikov in potreba narodov.

Nacionalno avtonomijo pa ni možno lahko degnati; ona vključuje potrebo razmejevanja zemelj po narodnosti, skrčanje dosedanje kompetencije osrednjega parlamenta in deželnih zborov. Zato je potrebno posebno število razsvetljenih mož, ki bi z vladno pomočjo posvetovali in razgovarjali se o pripravah in principih, po katerih bi dobil vsak narod svoj nacionalni zastop ali svet zgolj za svoje narodne in jezikovne potrebe. V takem smislu bi moral delovati tudi takó zvani jezikovni odsek, ako ga izbere državni zbor zato. Ta odsek bi dobil torej uže od začetka obsežnišo zadačo, nego jo razodeva njegovo ime, in sam ministerski predsednik grof Thun je namignul, da k rešenju narodne jezikopravnosti je potreba še kaj drugega, nego golo poštovanje jezikovnega vprašanja. Tega pa se nemške stranke bojé, in bojé se sosebno tega, da bi se Slovani ovedeli tudi za druge dežele, ne le za češko kraljestvo, in potem, da bi Slovani izprevideli, da z jezikovnim vprašanjem niso še podana vsa uslovja za primeren svoboden razvoj narodnosti vsakega naroda.

Takó torej vé vlada, in morajo vedeti tudi vodje slovanskih narodov, da je potreben poseben odbor ali izbor, ki bi pripravil dela za povoljno rešenje narodnostnega vprašanja. Ta odbor je potreben, naj se odloči zanj državni zbor ali pa vlada sama. Da, vlada je dolžna v državnem interesu tak odbor zavestnih politikov sezvati potem še bolj, ako bi nemške stranke zaprečile izvolitev namerjanega odseka.

Za slučaj, da bi res ustavili parlamentarno delovanje, bila bi nekaka tolažba ravno v tem, da bi med tem pripravljali materijal za pravilno rešenje nacionalnega vprašanja, in po teh pripravah bi mogla vlada pogumno nastopiti pred narode, in ko bi še nadalje nemške stranke upirale se taki nameri, obsodil bi jih moralno ves evropski svet, ki sedaj ne vidi jasno radi pretiranosti in lažij nemškega novinstva. Tudi z Velikonemčijo bi ne mogli Wolfovci več žugati, ker bi bile razkrinkane njih burke.

Druge velevlasti imajo interes na obstanku Avstro-Ogerske, a one tudi izprevidijo, da le svojim narodom pravična Avstro-Ogerska se more vzdržati, in ako bi torej ta monarhija utrdila svoje narode na podstavi jednakega nacionalnega prava, bi največi humanisti ne imeli nič proti nadaljnjemu obstanku našega cesarstva, in druge države kot take bi se nikdar ne mogle opravičeno vmeševati v stvari Avstro-Ogerske, kakor strahujejo dandanes n. pr. Turčijo.

Po takem je treba lotiti se dela v velikem stilu, a to se ne dá izvesti hipoma, kakor bi Wolfovci radi prehvapili Slovane in avstrijske državnike. Malenkosti proč, pa začeti delo tam, kjer bi je bili dolžni izvršiti takoj po podeljeni ustavi. Ne jezikovno, temveč nacionalno vprašanje v obče se mora rešiti, in to za vse narode, v interesu obstanka teh narodov in Avstro-Ogerske same. Nastala je huda kriza, a to pre-maga jedino moč velikih, ne pa malenkostnih duhov! Če kedaj, je sedaj čas ugoden, da se izkažejo državniki in nacionalni politiki zreli za veliko zadačo! Generali vstajajo ob vojnah; notranja naša politika nam predstavlja posebno vrsto permanentne vojne; ali pridejo veliki generali, da jo završé? Potreba je skrajna zato.

Delegacije.

V avstr. del. je budgetni odsek 13. maja dovolil redno vojaško potrebščino 132.4 milj.; torej za 4.2 milj. več od lani. Debate so bile zelo pohlevne. Barwinski je opozarjal na množéce se število samomorov v armadi, zahteval gojitev verskega duha in ustanovitev službe grško-katoliškega vojaškega župnika. — Rutowski je zahteval, da se pri razpisu dobav ozira na male obrtnike. Grof Zedwitz priporoča združeno organizacijo kmetov za dobave pridelkov. — Vojni minister obljubi, da se bode pri razpisu dobav oziral na male obrtnike. Z ozirom na dogodke v Gradcu omenja, da si šteje v sveto dolžnost, da politiko zavrača od armade. S ponosom se je omenjalo, da si je naše vojaštvo na Kreti pridobilo občne simpatije in to pri tako različnih in nasprotnih narodnostih. To si je pridobilo le, ker je vestno izpolnjevalo svojo dolžnost. Tem žalostnejše je, da se ta vrlost ne priznava povsod v domovini.

17. maja je bila razprava o izrednem vojnem ordinariju, o skupnem finan. budgetu in najvišem sodnem dvoru

in o okupacijskem kreditu. Pri razgovoru o bosnskem kreditu je dr. Kramář opozarjal na potrebo železniške zveze z Dalmacijo in Solunom. Vpraša tudi vlado, ali hoče prijaznejše postopati napram pravoslavni cerkvi v Bosni. Drž. min. Kallay pravi, da je bila velika skrb uprave, da je jednako gojila in ščitila vsa veroizpovedanja. Vlada bo prijaznejša do pravoslavnih, ako bodo i ti prijaznejši do nje. A njih želje morajo se zlagati s principi moderne države. Za železnice je sam agitoval in le želi, da se provedejo. Razun omenjenih je še strateško važna zveza z Dubrovnikom. Kar se tiče diferencij z nekaterimi pravoslavni cerkvenimi občinami, opozarja na važno vlogo, katero imajo veroizpovedanja pri njegovi upravi dežele. Vlada jim ni le nevtralna, temveč jih po možnosti pospešuje, in mnoge javne naprave so na njih utemeljene. O malih nesporazumkih noče razpravljati, ker se nadeja, da se doseže zopet mir. Politika ni bila nikdar zvezana s konfesionalnimi vprašanji.

Budget za Bosno in Hercegovino kaže za prihodno leto potrebiščina 19,496.780 gl., pokritja 19,549.250 gl.; preostanka 52.470 gl. — Iz carinskih dohodkov se izplača za Bosno in Hercegovino 714.000 gl. Izdatkov je 33.310 gl. Carinskih dohodkov je 217.000 gl., (za zaostanke se odšteje 1000 gl.) Iz skupnih sredstev torej dobivati deželi: 498.000 gl. prispevka. — Drž. železnice v Bosni in Herc. so proračunjene na 2,453.000 gl. dohodkov in 2,087.000 gl. troškov. Vojaški izdatki 2,139.300 gl. (za 4 pešpolke). Všteti se morajo še troški za tam nastavljeno avstr. vojsko, v kolikor narastejo po povišanju števila moštva. Redni troški so 3,828.881, izredni 3,519.000 gl., skupno 7,347.881 gl. — Skupne potrebiščine za Bosno je torej prav za prav 28,140.861 gl. Ako odštejemo od teh lastnih dohodkov 20,294.980 gl., preostane doneska za Bosno in Herceg. 7,845.881 gl., kar nas stojiti okupovani deželi.

V ogerski del. je zboroval vojni odsek 15. maja in obravnaval redni vojni kredit. Odsek je obnovil svojo lansko resolucijo proti drugemu letu prostovoljcev, na kar minister pojasni, da jih pri častniških izpiti pada vedno manj, poprej 10—17%, — sedaj 7%; a povsem opustiti ne more ponavljavnega leta. — 16. maja je bila razprava o izrednem kreditu 30 milijonov. Horanský pravi, da so nabave za to vsoto bile redno oboroženje, ki se je izvršilo v naglici, da torej ni nobenega povišanja, da se ne povedo razlogi, temveč se smatrajo tajnimi. Položenje bi se bilo moralo v novembru delegacijam razjasniti. Raz finančno in ustavno stališče ne more odobravati ministrovega postopanja. — Bar. Banffy izjavi, da je ogerska vlada morala privoliti v take nabave, ki so bile za vojno sposobnost države potrebne. Ogerska vlada si je bila v svesti svoje velike odgovornosti, ko je prevzela solidarnost za naredbe vojne uprave. Seveda bi bilo pravilnejše, da bi se bile sezvale delegacije v izrednem času za odobrenje. A nastale bi bile komplikacije. — Hegedüs priznava, da se je posrečilo diskreciji vlade, da je odvrnila z diplomatičnimi in vojnimi naredbami pretečo nevarnost. Želi pa, da se sprejme v poročilo, da je priznala vlada sama, da je njeno postopanje proti budgetnemu pravu. Grof Keglevich pravi, da bi bila nevarnost raz ustavno stališče, ako bi bila odredba skupne vlade brez dovoljenja ogerske. Parlamentarna vlada mora prevzeti odgovornost za svoje odredbe. Zaupni podatki so ga uverili o tem, da je bilo to ravnanje pravo. Na svetovnem tržišču bi bila

nastala prava katastrofa, ako bi bila vlada v onem kritičnem času zahtevala kredit.

17. maja je Falk vprašal gr. Goluchowskega, ali je objava v »Frankf. Ztg.« o avstro-ruski pogodbi istinita ali ne? — Goluchowski pravi, da je to smešna in nespametna izmišljotina. — Odsek četvorice vpraša o razvoju ljudskih šol v Bosni in Hercegovini. — Kallay razloži, da se je v zadnjih treh letih število učencev na ljudskih šolah pomnožilo na 6000. — Garay opozarja na veliki napredek Bosne v kmetijskem in obrtnem oziru, kar je uspeh previdne uprave. — Kallay pravi, da se narodi družijo le na podstavi enakih interesov; zato je treba, da se bosenske razmere v vsakem oziru uravnajo tako, da zadovoljijo narod. Ne le v poljedelskem in živinorejskem, tudi v vsakem drugem oziru je treba takih naredeb, ki so narodu v blagor. Tudi pokritje upravnih troškov zahteva izkoriščenje gospodarskih močij. — Poročilo ogerskega delegacijskega odseka o budgetu za ministerstvo vnanjih poslov pravi: Prijateljske odnošaje do vseh velevlastij se je posrečilo vzdržati in ojačiti, kar je cesar povdarjal v nagovoru. Da se je i rabila beseda o »negotovem položaju«, po zagotovitvi ministrovem ne znači kake nevarnosti, temveč le v obče mnogo netila, ki je nakopičeno v orijentu, in kizahteva vedno paznost in vsakočasno pripravljenost.

Kar se tiče trozveze, se s sposebnim zadoščenjem spominja ministrove izjave, da ni spremenljiva ter da se ni omajala niti najmanje. — Z Rusijo smo v ozki zvezi glede principov, da nobena obeh vlastij na vstoku ne zahteva drugega nego ojačenja po mednarodnih pogodbah stvarjenega položaja, ohranitev Turčije, nezavisnost, ojačenje in svobodni razvoj posamičnih balkanskih držav; prijateljske odnošaje do teh, — ter da nobena od obeh držav ne izkorišča svojega vpliva v škodo drugi. To razmerje je tudi lokalizovalo turško-ogrsko vojno ter provzročilo, da ni nobena malih balkanskih držav poskušala uveljaviti svojih neopravičenih aspiracij v sebične namene. Radi tega tudi odsek ne pošteva posebe diferencije glede kretskega guvernerja. Saj je naš minister izjavil takoj po završeni vojni, da se mora zmagovalni Turčiji zagotoviti upoštevanje opravičenih zahtev, a tudi, da se Grški ne smejo nalagati bremena, ki bi bila nad njeno politično in denarno močjo. Kreti pa se da avtonomija pod višim gospodstvom Turčije. Vse to se je izpolnilo, a kar se še ni, doseže se diplomatskim potom. — O španjsko-ameriški vojni se je vlada trudila ohraniti mir, a ko se ni posrečilo, je povsem nevtralna. Glede na ministerski ekspozé o gospodarskih vprašanjih opomnimo le, da je skrb za varstvo le tam opravičena, kjer so varstva vredne veljave. Pomnožitev mornarice je baje potrebna iz tega vzroka. A v onih krajih, kjer bi bilo varstvo potrebno, je ogerska trgovina tako malenkostna, da ni v nobenem razmerju s stroški, katere bi provzročalo tako varstvo. Zato in ker trgovinska politika ne spada v delokrog skupne vlade in delegacij, temveč v parlamente obeh držav, in ker razmerje obeh držav v tem trenutju še ni jasno, ni izključena eventualnost, da bo Ogerska prisiljena, da z ozirom na to stvar uporabi zakonito pravo samostojne in nezavisne odredbe.

V občem se odobravajo vodilne ideje in njih praktične izvedbe naše vnanje politike in izreka za njih modro in dostojno prevedbo priznanje.

18. maja razprava avstr. del. o naknadnem kreditu 30 milijonov za vojne priprave. Preds. Chlumecký

prosi, da sinatrajo delegati to razpravo zaupnoj. Pergelt izjavi, da zakon priznava le javne in tajne, a ne zaupnih razprav. Ali se naj o izjavah res molči, morè odsek šele potem soditi, ko jih je slišal. Po izvestju vnanjega in vojnega ministra vprašata Pergelt in Kramář, ali bo vlada še zahtevala doneske v isti namen, ozir. za katere potrebe, v koliki vsoti in za kateri čas. Vojni min. pravi, da se je s temi 30 milj. le v sedanjem okviru, omogočila večja bojna sposobnost armade; druge postojanke v tem kreditu niso obsežene. Za ta namen se torej za 1899 ne bo zahteval naknadni kredit. — Axmann sicer iz patriotizma dovoli kredit, a se boji, da naše gospodarsko stanje ne zmaga takih bremen. Grof Stürgkh pa je proti neparlamentarnemu postopanju. — Kramář pravi, da se mora pri naknadnih kreditih vpoštevati pred vsem gospodarsko in socialno stanje. Prav je, da se je polovina troškov vzela iz skupnih aktiv, in želeti je treba, da se del, ki pride na našo polovino, pokrije iz rednih dohodkov, da se radi tega ne povečajo davki. Gotovo je v nekaterih položajih dolžnost vlade, da sama prevzame odgovornost in stvori, kar je treba v ohranitev državne moči, in šele pozneje zahteva parlamentarno priznanje. Ali je to bilo treba v tem slučaju, za to ima vojni minister odgovornost.

Ako bi se zaznalo za več vojne priprave, bila bi v istini nastala na Dunajskem in drugih denarnih sejmih velika kriza z nepreglednimi nasledki. Nikakor pa se ne more odobriti, da se delegaciji v dec. 1897 ni predložil oborožni kredit v vsem obsegu. Konstitucionalna dolžnost vlade je, da pové polno istino, in konst. pravo delegacije, da zve polno istino. V dobi, ko je parlamentarizem itak v nevarnosti, mora vsak prijatelj ustave skrbno paziti na to. — Kienmannu se velikanska vsota ne zdi opravičena, in je napačno, da se ljudstvu ne poda razjasnilo. Ustavno bi bilo, da bi se bila sezvala izredna delegacija. Ako odsek odobri vladino postopanje, uniči vso veljavo delegacije. — Rutowski se sklicuje na tedanje evropsko in avstrijsko politično položjenje, ter je uverjen, da je bila opasnost v istini preteča, ter da je vlada ravnala pametno in previdno. Pergelt pravi, da je to kršenje ustave, zahteva energično zavarovanje proti kakim ponovitvi in predlaga zakon o odgovornosti skupnega ministerstva. — Poročevalec Madeyski nasvetuje priznanje kredita, a le z ozirom na izredni slučaj, ne da bi to služilo v prejudicij. Tudi ob takih izrednih slučajih bi se morale delegacije takoj ob naslednjem zasedanju obvestiti. Tudi od ministra omenjene »konečne pozicije« se ne smejo zahtevati kot naknadni kredit za 1899, temveč kot redni proračun za 1900.

19. maja. Poročilo Dumba o proračunu ministerstva vnanjih poslov: Polit. situacija se od zadnjega zasedanja ni premenila. Nerazrušljiva zveza z Nemčijo in Italijo je porok miru. Najboljše razmere do drugih močij, zlasti do Rusije, s katero vlada soglasje gledé na glavna vodila orijentalne politike. Temu zaupljivemu razmerju se imamo zahvaliti na vzdrževanju miru na Balkanu. — Vojno med Španijo in Ameriko, kljubu polni nevtralnosti, obžalujemo tem bolj, ker uživa španjska kraljica iz avstrijske vladarske hiše polne simpatije. — Dasi nimamo kolonialne politike, vendar min. obrača vso skrb na interese našega obrtnega in kmetskega proizvodstva. Budgetni odsek je vzel na znanje s polnim zadovoljstvom izvajanja minis. vnanjih poslov in mu soglasno izreka priznanje in zahvalo na

politiki, skrbeči za vzdržanje miru, za energično pospeševanje interesov naše trgovine, obrtne in industrija ne delavnosti. — V nadrobnejem poročilu se bavi poročevalec s konsulatstvom, omenja njit. važnost za gospodarsko politiko ter stavi v cilj, da se po vseh važnejših mestih naši trgovski interesi ščitijo po pravih konzulih, in le tam, kjer so manjše pomembe, nastavijo honorarni konzuli. Z ustanovo konzulata v Capstadtu se odpro naši trgovini nova pota. Želeti je treba tudi, da se namestijo konzuli v Bagdadu in v Meksiki. — Naša trgovina, ki je včasih predvladovala v Mali Aziji, je bila od tam izpodrinena od Nemčije, Angleške in Francoske. Tu je v istini nevarnost. Moderna preosnova orijentalne akademije i vvedenje trgovskih predmetov v to učilišče se mora povsem odobravati. — Prizadevanja skupne vlade mora, o dobiti v zavedni industrijni politiki avstr. vlade oporo. Naša obrt trpi pod mnogimi neprilikami. Ako se tudi visokim davkom iz budgetarnih ozirov ne more opomoči, je vendar dosti drugih, ki se odpravijo lahko. Ako pomislimo, kako energično pospešuje ogerska vlada tamošnjo obrt, je želja, da to stvori tudi naša, opravičena. Pri nas pa se združenja bolj opovirajo nego pospešujejo. Akcijsko pravo je zastarano, ustanova novih akcijskih družeb se otežuje. — Pomorski odsek odobri po kratki razpravi budget. — Za generalnega poročevalca za vse predloge se izvol. Dumba.

20. maja. Poročilo o okupacijskem kreditu omenja, da se deželi vedno in vsestransko razvijati, na čemur se imati zahvaliti energični in previdni upravi; zlasti v kulturnem in gospodarskem oziru se kaže velik napredek. — Potem omenja potrebo železniških zvez z Dalmacijo. Dosedanja z Metkovičem ne zadosča. Potrebna za obe deželi je zveza z glavnim dalmatinskim pristaniščem, s Splitom.

23. maja je bila 2. delegacijska seja. Razpravljalo se je o proračunu ministerstva vnanjih poslov. — Bielohlawek pravi, da je njegova stranka pripravljena na bezobzirni boj proti Ogerski, ako bi se pogodba z Ogersko tej na korist izvršila izvenparlamentarnim potom. — Gomperz odobrava skrb za trgovino. Ta je mnogo trpela, ker je bila izpodrinena na Balkanu in drugod. Potrebno pa je vzdržanje skupnega carinskega ozemlja in pravična obnovitev pogodbe z Ogersko. — Schücker omenja povsem nejasno položjenje. Nikdor ne vé, kako bo pravno stališče Avstrije proti Ogerski, in vendar naj sklepajo o stvarih, ki nimajo veljave le za jedno leto. Zato je proti skupnemu budgetu. Opozicija Nemcev bo trajala, dokler se ne spremené razmere in ne izpolnijo njih opravičene zahteve. Uprava javnih poslov mora na znotraj in na zunaj imeti jednoten značaj, in med vnanjo in notranjo politiko ne morejo vstrajati taka nasprotstva. Kako vrednost ima zveza z Nemčijo, ako se vlada proti Nemcem? Skrbi nas, da ojačenje slovanskega elementa odstrani odnosa do Nemčije, in da pridemo v zavisnost od Rusije. Početje mednarodnih socialnih demokratov v Italiji nam preti z nevarnostjo od tod. Skrbno moramo motriti dogodke v Italiji. Del. Kramář je v odseku dejal, da je zveza z Nemčijo bez vrednosti. Proti temu mora ugovarjati. Ako motrimo razmere na Balkanu, v Kitaju, v Ameriki, moramo uvideti, da je blagoslov v Evropi, da ste se našli one državi, ki hočeti ohraniti svetovni mir, in ki moreti izpolniti ta svoj namen. Sicer bi bila uže davno svetovna vojna. Samo miroljubju našege in

modrosti nemškega cesarja imamo se zahvaliti, da se je v Evropi vzdržal mir. Z veseljem pa pritrjuje izvajanju ministrovemu v gospodarskih stvareh.

Schücker omenja nadalje, da je Avstrija dežela, v kateri se vedno na novo izmišljujejo davki, in se pritožuje o mnogih davkarskih nagajivostih. Mornarska uprava si naroča mnogo stvari iz tujine, katere si lahko nabavi tudi doma. Avstrija je dežela, kjer se prideluje največ soli, in vendar se te izvozi mnogo manj nego v Nemčiji. Ako hoče država ohraniti svojo velemoč, mora pospeševati svojo produkcijo; konzulati naj si pridobé nova tržišča, in še le potem naj se stvarja velika mornarica. Dasi priznava in zaupa vodstvu vnanje politike, mora vendar vsleč notranjih razmer glasovati proti budgetu. — Gorski: Opravičeno je upanje, da ostane evropski mir ohranjen. Najboljše poročstvo v to je trozveza, kolikor se ji tudi ugovarja. Pozabiti ne smemo, da je ta zveza tudi za Nemčijo velike važnosti. A samo močna Avstrija je zaželená zaveznica. V Avstriji je toliko narodnosti, da je težko ustreči vsem njih zahtevam. Cesar je te težkoče rešil, ker želi, da so si vsi narodi enakopravni. Ta pravična politika naj postane tradicionalna in dokaže, da morejo živeti vse narodnosti v slogi. Člani poljskega kluba bodo vstrajali pri tej cesarski želji ter po svojih močeh pospeševali in glasovali za budget. — Chiari spominja na rezervatno izjavo Nemcev pri vstopu v delegacije. Do sedaj vemo le za velike vsote, ki se zahtevajo, ne pa, kako se one razdelé. Gotovo bode pa zopet Avstrija največ plačevala. Graja naknadni kredit. To vodi k skritemu absolutizmu. — Tesna zveza obeh polovin je potrebna; Avstriji, da oddaje v Ogerski svoje obrtne izdelke, Ogerski, da prodaja v Avstriji svoje kmetijske pridelke. — Za vojsko potrebni izdatki se morajo dovoliti, ker je vojska potrebna za vzdržanje državne moči, in ker je jedna onih redkih vezij med Avstrijo in Ogersko ter nositeljica stare centralizovane državne ideje, za katero so se vedno poganjali Nemci. V Avstriji mora manjšina nastopati za jednotno vzdržanje države proti federalizujoči večini in tudi proti avstrijski vladi. A za vojsko more se dovoliti le toliko, kolikor more donášati ljudstvo. Treba je take gospodarske politike, ki omogočuje zmaganje teh bremen. — Kaftan: Pri avstr. interesih pride v prvi vrsti Balkan v poštev. Tu imamo skupno z mogočnim sosedom Rusom svojo vplivno sfero, v kateri naj se delimo prijateljsko. Da je in ostane razmerje do te države prijateljsko, zato mora vedno skrbeti naša vnanja politika. Hvaležni moramo biti ministru, da je došlo do sostanka našega cesarja s carjem Nikolajem II., ter da so po besedah prestolnega govora naše razmere do vseh držav, torej tudi do Rusije, najboljše. — Tudi do udeležbe pri pomirjenju Krete nismo imeli ničesar, saj se tudi tu bili interesi Avstrije in Rusije skupni. Žal, da se je ta vzajemnost oslabšala, ker Avstrija ni bila za princa Jurija kot guvernerja, ter je sledila Nemčiji pri izstopu iz evropskega koncerta. Nemčija je dosegla svoj cilj, ker je odvrnila pozornost od Kiaočava, in s tem, da so Francija, Anglija in Rusija prevzele garancijo za grško odškodnino, povzdignula grški kredit v korist nemškim upnikom. — Da so se naše ladije pozvale od Krete, smo prišli preveč v hlapčevstvo nemške politike. Ni izključeno, da se Nemčija približa Rusiji, ko se ji mi oddaljimo. Ko je Avstrija poslala svoje ladije na Kreto, je dokazala, da hoče svoje interese

kot srednjemorsko moč varovati; ako bi vstrajala, bi se bil njen ugled povzdignul. — V Srbiji se je prijateljsko razmerje med kraljem in ljudstvom z Milanovim prihodom poslabšalo. Milanovo prebivanje v Srbiji je nevarnost za evropski mir. Razmere v Srbiji moramo pazno slediti, tem bolj ker makedonsko gibanje lahko vskipi vsak hip. Krščanski narodi želé osvobojenje od Turka, in Avstrija in Rusija morati skrbeti, da se balkanske dežele zopet povrnejo kulturi, ter da prospevati Srbija in Bolgarija. Nemčija je Avstrijo v Romuniji izrinula. Kaj misli minister ukrenuti za koristi avstr. trgovine v vzhodni Aziji? Pred našimi očmi se deli svetovno gospodarstvo, a mi se ne smemo zadovoljiti le s tem, da to vzamemo na znanje. Ne moremo sicer misliti na silovito kolonizacijo, pač pa moremo stvarjati naselbine. Emigracijo moremo spremeniti v transmigracijo. Izselniki bi pridržali narodnost in ostali v ozki zvezi z domovino. Zato moramo obrt sposobiti za izvoz. Vsled visokih davkov, visokih železniških tarifov in raznih kartelov pa upravnih zadržkov pa izvažá skoro za 40% draže, nego Nemčija. — Naposled omenja da noče pozivati vnanjega ministra za posredovanje v notranjih stvareh, kakor Nemci. — Češki delegati so na stališču češkega državnega prava. Oni zahtevajo polno avtonomijo dežel, s katero se jim prizna določena mera samostojnosti, ki se naj pri zadovoljenju in zakonitem varstvu manjšin omeji le v toliko, kolikor to zahteva skupna obramba države in varovanje skupnih interesov. — Axmann tudi tvrdi, da vnanja politika je v nasprotju z notranjo, ki sistematično zatira zgodovinska in tradicionalna prava Nemcev, ter zahteva, da minister vnanjih poslov uporabi ves svoj osebni vpliv na preobrat. — Z Ogersko imamo boj za obstanek, in le s pravičnostjo dovede ta do dobrega konca. — Hochenburger omenja Graške dogodke. Imenovanje Gleispacha, sokrivca jezikovnih naredeb in degradacija rezervnih častnikov so izzivanja in provzročijo veliko razburjenost. Nekaj let vlada slavizacija, nemška posest in nemška kultura ste v nevarnosti, a Nemci se bodo znali ubraniti pogina pred Slovani. K temu pridejo še državnopravni načrti. Ako se oni izvedejo, Avstrija ni več zanesljiva zaveznica Nemčije. Trozveza se omaje, ako se v notranjem ojačujejo nemštvu sovražne tendencije. Umevno pa je, da narodna zveza z Nemci v cesarstvu in simpatije z Italijani, s kraljevino, s katero nas vežejo zgodovinske in kulturne vezi, — ojačujejo trozvezo. Nemški narod in nemško cesarstvo ima pa tudi interese, ki se strinjajo z ruskimi. Dasi je v tem hipu neko nasprotstvo avstrijskih in ruskih interesov, to ne izključuje prijateljskih odnošajev, in mislimo celo, da je monarhija do gotove meje navezana na sporazumljenje z Rusijo diplomatskim potom. Sedaj imamo tri orientalna vprašanja: turško, indijsko in kitajsko. Tu se boriti Rusija in Angležka. Kedar pride do boja, ima trozveza važno zadačo, morda celo odločitev. Nemčija je spoznala važnost v Aziji in si ustanovila kolonije. Italija in Avstrija, žal, tega ne moreti. Avstrija — ne zaradi slabe mornarice in zaradi duvalizma. Zavisnost od Ogerske more preprečiti celó važne namere za avstrijski izvoz. Z nečuveno drznostjo se je to izreklo v odseku ogerske delegacije. Ogerska je 30 let imela največe dobičke od duvalistiške državne oblike in se pri malih prispevkih gospodarsko okrepila. Sedaj, pa pri skupnih stvareh, stoji na izključno ogerskem sta-

lišču in zabranjuje dovoljenje za mornarični kredit, ker bi bilo v korist avstrijski polovini. Zato se ne smemo čuditi, da narašča od dne do dne število onih, ki zahtevajo personalno unijo z Ogersko ali vsaj gospodarsko ločitev. — Žalostno je, da pri nas ni interesa za prometne železnice in vodovode, a za strateške železnice, n. pr. v Galiciji, je vedno dovolj denarja. Treba je tudi druge železniške zveze s Trstom. Potem omenja, da Avstrija ni dovolj močna, da politično nezadovoljstvo nemškega naroda, razna drža nopravna vprašanja in gospodarsko neugodnost prenaša za dolgo časa. Velikih dejanj je treba, da se opomore temu, šušmarije ne zadoščujejo. Da bi se uvidelo to v onih krogih, kjer se branijo spoznanju resnice z uporabo optičnih slepil.

Iz državnega zbora.

Posl. Laginja, Spinčič in tov. so 30. marca interpelovali min. preds. o poitaljevančevanju sloven. in hrvatskih dežel od strani drž. oblastij. Nato je 27. aprila odgovoril min. preds., da je bil omenjeni slučaj na jedina pomota. Posl. Spinčič je pozval slovenske in hrvatske urade na Primorskem, naj mu določijo podatke o sličnih slučajih. 6. maja je navedel v interpelaciji na tisoče slučajev — podobnih oni „osamljeni pomoti“.

O hrvatski občini bužetski navaja na pr., da ji je 1897 došlo od c. k. glavarstva v Kopru 282 dopisov. Od teh sta bila le 2 Hrvat., 14 sloven., 32 nem., a 233 ital. Od davkarije je dobila občina 45 zgolj laških dopisov. — Hrvat. občin urad v Boljuni je dobil 1897 in 1898 od okr. glavarstva v Pazinu ital. 128 rešitev na hrvatske vloge; dalje 100 ital. dopisnic in okrožnic, od namestništva v Trstu pa 70 nemških hektografovanih okrožnic.

Ves ogromni material (natisnen v stenograf. zapisniku drž. zbora) je razvrstil posl. Spinčič jako pregledno po občinah in ž njim neovrgljivo dokazal, da oblastva ne izpolnjujejo niti odredbe, ter ne vpoštevajo pravic slovanskih narodov.

Vlada je v 22. seji predložila nekoliko važnih predlog, n. pr. o odpravi kolka na novine in koledarje, o olajšavi pristojbin ob izmembah kmetijskih posestev itd. Vlada hoče pa tudi podaljšati bužetni provizorij predložiti predloge za pogodbo z Ogersko. Nemške stranka bi rade glasovale za gospodarske, obče koristne predloge, a hočejo spraviti v klešče radi provizorija in pogodbe z Ogersko in jo takó prisiliti, da bi odstranila tudi Gautscheve jezikovne naredbe; zato rajši opusté tudi glasovanje za odpravo kolka, pristojbin itd., nego da bi se udale. Desnica je hotela vladi ustreči, a levica je začela rogoviliti zopet z obstrukcijo. na čelu jej Schönerer in Wolf. — Ob razpravi za jezikovni odsek so slovanski posl. (na pr. Fořt, Žitnik, Kramár) razmerno le malo goverili, toliko bolj pa so nemške stranke premlevalle stare stvari z običajnimi hiperbolami in lažmi, žaljivimi ovanjanji in napadi sosebnó češko narodnost, jezik itd. Razprava so se pretrgala in *morebiti* se bodo nadaljevale od 14. jun. naprej ali pa se zgodi kmalu kaj izrednega, ker je kriza dospela uže do pokanja strun.

O vsem več v bodoče.

JURENKI.

Jurenko, Jurenko,
Što l'ti se zgodilo?
Tužna si, žalostna,
Dali si nesretna?

Sada češ, Boga ti,
Staroga junački
Voljeti, ljubiti
Žudjeti, grliti!

Jurenko, Jurenko,
Što l'ti se zgodilo?
Žališ li Dragana?
Žališ li Jovana?

Jurenko, Jurenko,
Sretnice, jadnice,
Žalosti prodji se,
Raduj se, raduj se!

Jurenko, Jurenko,
Što l'ti se zgodilo?
Vjera je nestalna,
Sreća je varljiva . . .

Minut ée mjeseci,
Dragan ée plakati,
Jovan se smijati,
Jurka se kojati!

Prije si Dragana
Voljela, ljubila,
Dragana mladoga
Žudjela, grlila!

Ljeta ée minuti,
Dragan se smijati,
Branko se kajati,
Jurenka plakati!

Dr. Fiacca.

Iz novin.

Nemci in Rusi v Mali Aziji. — »D. Ztg.« je donesla 19. maja članek, kjer razpravlja to razmerje. Ruski vpliv na Turškem je se vsemogočen, in bez dvoma je, da postane princ Jurij guverner kievčanski. Tako je sultan onemogel proti ruskim zahtevam, da v politiki om dobivajo jedno zmago za drugo. A Rusom so postali Nemci nevarni konkurenti. Niso se brigali za visoko politiko, pač pa za gospodarstvo; zidali železnice in tovarne, bili vojaški instruktorji in pedagogi na Turškem. Zato se ima Turčija njim zahvaliti za gospodarsko povzdigo. Nemci so zgradili velike železniške zveze in s tem pridobili notranjo Malo Azijo za svetovno trgovino. Zato Turek spoštuje in odlikuje Nemce. To vznemirja Ruse. Nemci nikakor nočejo zidati železnice od Aleksandrete v Siriji k perzijskemu zalivu, ker bi to nasprotovalo nemškim interesom. in v tem jih podpira tudi sultanova vlada, ki želi centralizacijo in noče trgovsko oškodovati Carjigrada. — Nemci morajo pred vsem skrbeti zato, da podaljšajo železnice do perzijskega zaliva. Tudi ne namerjajo vzeti v najem luke na sirske, temveč na perzijskem zalivu. Tam potrebujejo, ko so si pridobili zemlje v vzbojni Aziji, stacijo za premog in sicer na polovici pota v Kitaj. Za sedaj ima še Rusija v Turčiji „prevladje“, a Rusija naj ne dá čutiti svoje moči Turčiji, ker drugače pokaže Nemčija, da *Mala Azija* pripada njej; kajti, kakor so povdarjali uže Moltke, Roscher in drugi, je Mala Azija kakor vstvarjena za nemško trgovino in *nemške naselbe*. Za poslednje je ta del Azije najugodniši. Dopisnik kliče Rusom: „Proč od Male Azije!“ »Novoje Vr.« pa kaže na opasnost nemške konkurencije v zapadni Aziji v obče.

»Obzor« pravi, da je bil Gladstone klasičen pojav: kristijan in liberalec. »Branitelju malih, slabih in tlačenih, apostolu prava, pravice in svobode, prijatelju in spoštovatelju našega Strossmayrja, v katerem je videl tovariša v obrambi najvzvišenejših človeških idealov, tudi mi Hrvati pošiljamo ginenim srcem primeren pozdrav.«

V maloruskih listih objavljajo notar Peliszewski, župnik Obesnicki in župnik Skelisz odprto pismo na dež. namestnika grofa Pininskega, v katerem se pri- tožujejo o mnogih volilnih nerednostih pri zadnjem

izboru volilnih mož v mnogih maloruskih krajih. Zlasti so volilni komisariji vplivali s pretenji na volilce, ter se niso ozirali na določene volilne termine.

O razmerju Rusije in Nemčije je doneslo »Nov. Vr.« važen članek. Politični dogodki zadnjih časov so vstvarili potrebo, da Nemčija živi v prijateljstvu z Rusijo. Sedanji angleško-nemški odnošaji ne vznemirjajo Rusije ni najmanjše. Dokler bo Nemčija čuvaj miru, se interesi Rusije ne križajo z nemškimi. Angleži pa s svojo sebično politiko grozé obstanku miru. Nemške pridobitve v Aziji so boljše zasigurane s prijateljstvom Rusije in Francoske, nego Angleške.

„Pester Lloyd“ je ostro kritikoval angleško gospodarstvo v Indiji. „Srbobran“ pristavlja: „P. L.“ zdičuje, da v Indiji plačuje 200 milj. prebivalcev 300 milj. rupij davka; torej pride na jedno osebo 56 1/2 kraje. — Po Kallavevem poročilu plačuje narod v Bosni 19.500.000 gld, kar znaša za jednega prebivalca 12 gld. 50 kr. Prebivalstvo v Bosni in Hercegovini plačuje torej 22krat veči davek. In to se še podvoji, ker mora plačevati begom, agom in drugim gospodarjem desetino. — »P. L.« pravi, da indijske davke pobere 100.000 Angležev. A kdo to pobere v Bosni? Po zadnji statistiki je bilo v Bosni 66 376 tujcev. V Indiji pride na 3000 domačinov jeden tujec, v Bosni na 23 domačinov jeden tujec. — Dalje: da je med 39.000 uradniki v Indiji, ki imajo več od 1000 rupij. le 11.000 domačinov. — V Bosni je 2586 uradnikov, od teh domačinov le 560, in to praktikantov, cestnih komisarjev, učiteljev, katerih mest tujci ne morejo ali nočejo imeti. Med 300 višimi uradniki je le 12 pravoslavni Srbov. Taka je Kallayeva uprava, katero toliko proslavlja »P. L.«

Gladstoneova smrt je v ruskih časopisih provzročila mnoge članke, v katerih se slavi pokojnik kot državnik. »Novosti« pravijo, da je Rusija v njem izgubila zvestega prijatelja. On je razumel, da je zrl na Rusijo bez predsodkov ter se ni dal preslepiti nejevolji, sovraštvu in sumničenju. »Pet. Ved.« spominjajo na to, da je bil 1851 vnet nasprotnik vojne z Rusijo ter, kljubu prijateljstvu s Palmerstonom, izstopil pred začetkom krimske vojne iz ministerstva. »Birž. Ved.« ga nazivljejo najbolj praktičnega idealista sedanjega političnega sveta.

»Vyšehrad« prinaša protest proti temu, da govori posl. dr. Herold kot slavnostni govornik pri Palackega slavnosti. Protestujejo proti temu v imenu Palackega spomina, v imenu politične pravdnosti in v imenu tišočev s tem žaljenih Čechov. Podpisani so mnogi pisatelji, profesorji, dijaki, uradniki, predsedniki društev itd.

»Preuss. Jahrbücher« tvrdijo, da med Rusijo in Avstrijo sestaje pogodba, dasi je Goluchowski zavrnil »Frank. Ztg.« Ta dogovor bi opredeljal obema vele-silama „sferi“ na Balkanu, in Srbija, Bosna in Hercegovina bi pripadale avstr. sferi. Ta dogovor bi bil za Avstrijo večje vrednosti, nego za Rusijo, ki se do današnjih dnij ni bila odrekla vplivu na balkanske slovanske narodnosti, s katerimi je tesno združeno tudi pravoslavje. Kakor se vidi, polemika o dogovoru rusko-avstr. bode trajala še nadalje.

Petrograjski „СВѢТЪ“ smeši tiste, ki verujejo v pisan tajni dogovor med Rusijo in Avstrijo, ter opozarja na razna dejstva, dokazujoča, da Rusija i v bodoče ne zanemari balkanskih Slovanov, da bi delala zapadna politika z njimi, kakor bi se spoljubilo njej. Takó se

je ruski poslanik v Carjigradu uprl mahinaciji, vsled katere bi kopa pravoslavnega plemena v južni Albaniji prestopila h katoličanstvu. Takó je car nedavno poslal 30.000 pušek v Črno Goro v dar, in knez Nikola bi ne kazal odločno: »z Balkana proč!« ko bi ne vedel, da Rusija se ni izneverila svojemu zvanju štiti balkanske Slovane. List pristavlja, da Rusija ne išče dobičkov med balk. Slovani, v tem ko se od druge strani ponavljajo intrige, da bi se ti Slovani slabili Zapadu na korist.

S Cetinja se piše »Nar. Listom«, da je knez dosegel v Angliji popolen uspeh. Anglija bo na strani kneževi v vseh političkih in narodnih težnjah. Min. Salisbury mu je dal zagotovilo, da bo Anglija podpivala vsako narodno prizadevanje Srbov, ter da se more povsem zanašati na podporo angleške vlade. Salisbury pa sedaj zanika podobne vesti.

RUSKE DROBTINICE.

Съ міру по ниткѣ, голому рубаха.

V Cherson se je vrnulo 136 Židov, ki so bili odtod šli v Hirschevo kolonijo v Argentinijo. Torej jim tam ni tako dobro, a v Rusiji ne tako slabo, kakor se piše.

V ruski cerkvi je bilo 1897: 65 eparhij, med temi aleutska v Ameriki; 760 samostanov, pri teh je 134 bolnic in 84 sirotišnic; razun tega morajo vzdrževati vse maloletne prestopnike za čas kazni. V ameriški eparhiji so osnovane še 4 fare, za katere je ruska vlada izdala 15.600 rub.

Ruski učenjak Pavlo Rovinskij, ki je 19 let prebil na Črni Gori, da jo vednostno proučava, izda pri carski akademiji nauk v Petrogradu tretjo knjigo svojega znanstvenega dela o Črni Gori.

Ruske milosrdnice. Prof. medic. akad. Veljaminov pravi o njih: Za časa vojne med Črno Goro in Turško so junaško pomagale Črni Gori; isto tako 1876 Srbiji. — Za časa rusko-turške vojne je bilo 1100 ruskih milosrdnic, od teh je umrlo 31 v vojni. Imele so ohlilo posla, ker je bilo mnogo ranjenecov. Bile so vrlo junaške; — ko so pri Plevni Rusi bali se, da bi se morali umaknuti pred Turki, hoteli so odvesti z ranjenci tudi vse milosrdnice, a one niso tega pripustile, raje so bile v nevarnosti, da jih zaplenijo Turki, nego da bi ostavile vojnike bez pomoči. Grofica Miljutina, hči vojnega ministra, in Strahova ste bile v vojski Skobeljevi.

Jubilej (30 letnice) je 23. maja praznovalo blagotv. slovansko društvo Petrogradu. Prvo slovansko društvo je bilo ustanovljeno 1857 v Moskvi. Po slovanskem potovanju v Moskvo 1867 je bilo 1868 ustanovljeno po vzoru Moskovskega Petrograjsko slovansko dobrotorno društvo. 1875—78 si je pridobilo zasluge za Jugoslovane, podpiralo na razne načine njih borbo za osvobojenje od turškega jarma.

„Mosk. Ved.“ dokazujejo, da je na Krimu 4800 štirjaških vrst sveta v nemških rokah. Ker ima cel polotok le 22.000 št. vrst, je to okolo četrtnina. To so nasledki vabljenja Nemcev k naselbini na Krimu po carju Pavlu koncem prošlega stoletja. »Zdi se, da Krima Rusi niso osvojili za svoj narod, ker ta, ki je kri prelival zanj, še ni v njega posesti. Rojake zavračamo v Azijo, tujce pa naseljujemo v najrodovitnejših evropskih pokrajinah.«

Strojevna industrija v Rusiji. 1856 je bilo 29 strojevnih tovarnic s skupnim kapitalom 2 milj. rub. in 3000 delavci. 1861 je bilo uže 106 fabrik, kapitala 7 milj., 12.400 del. 1865 je bilo uže 126 fabrik, kapitala 12 milj. rub., 18.000 del. 1870. je bilo 198 tovarne s 30 milj. rub. glavnice in 30.000 del. 1875 je imela

Rusija 233 tovarov s 41 milj. kapitala in 41.000 delavcev. 1882 je bila le jedna fabrika več, a kapitala 46 milj. r. in delavcev 45.000. 1887 je bilo 314 tvornic, 43 milj. rub. glavnice, 43.000 delavcev. 1890 je bilo 412 fabrik, 52½ milj. rub. glavnice in 49.000 delavcev. 1892 je bilo 569 tvornic, 53½ milj. kapitala in 50.000 delavcev.

Car je ukazal, da za pokrajinske liste prestane predhodna cenzura.

Državnih hranilnic je bilo do 1. jan. 1898 v Rusiji: 4315; knjžic izdanih 2,401.477; vlog 494,337.373.

DROBTINE.

Ko je kneževina Poznanjska bila pridružena Prusiji, je izdal kralj Friderik Viljem z Dunaja 15. maja 1815 oglas, v katerem izjavlja: »I vi, imate last in dokaz moje očetovske ljubezni in naklonjenosti. Pridruženi moji monarhiji, ne trebate se odrekati svoji narodnosti. Imeli bodete delež na ustavi, katero hočem dati svojim vernim podanikom, in vi, ako tudi provincija moje države, obdržite provincialno ustavo.« In kaka je danes?

Češka socijalno-demokratna stranka ima 13 političnih in 14 strokovnih listov, ki izhajajo v 103.000 iztisih. Ženski list izhaja v 2500 izt. dvakrat na mesec. Imeli so doslej 2404 javnih shodov; 1693 zaupnih, 1441 volilnih in 1875 organizatoričnih shodov, v vsem torej 6326 shodov. Češka narodno-delavska stranka, protivnica soc. dem., je še mlada; a izdava uže 15 listov in je organizovana v 196 organizacijah.

Avstrija je z Rusijo sklenula novo poštno zvezo. Od 1. avg. bo v veljavi in donese mnoge olajšave in znižanje pristojbin v prometu s pošiljatkami in časopisi.

V Zagrebu je umrl 30. maja velik rodoljub Tomislav Padavić. Bil je pokojnik s škofom Dobrilo pravi oče isterskega lista »Naše Sloge«, ki ima za probujenje narodne zavesti v Istri neprecenljivih zaslug. Bil je vsled svojega rodoljubja kot uradnik često prosledovan in jedenkrat celo za 6 let odstavljen od službe.

Velika šola v Belgradu. Na pravniskem oddelku se poučuje 23 kolegijev, na tehniškem 46, na filozofskem 51, in sicer 18 na matemat.-prirodoslovnem oddelku, 23 na historičko-filološkem.

Dr. Čeněk Zibert, docent češke univerze in urednik časopisa »Český Lid« je imenovan častnim podpredsednikom »The International Folk-Lore Association« v Čikagi, z ozirom na zasluge v kulturnozgodovinskih in narodopisnih studijah.

V Karlovih Varih se je vlani osnoval odbor tamošnjih gostov Poljakov, na čelu posl. Gnievocz, da se postavi pesniku Mickiewiczu spomenik, ki se je pred kratkim odkril prav na tihem. Nemci se jezé, da se je to stvorilo v »nemškem« mestu!

V »Slovenskih Listih« (slovaških), v njih humorističnem delu so bili verzi, s katerimi se je čutil Karol Stefančok, župan velikorevnecki, žaljenim, ter je tožil urednika K. Salvo. Porotno sodišče v Požunu ga je spoznalo krivim in obsodilo na 2 meseca zapora, 100 gld. globe in plačo stroškov.

Poljsko šolo v Mor. Ostravi je hotel založiti kongres delegatov poljskega narodnega šolskega društva.

Aleks Katič, mestni načelnik Kninski in narodni poslanec, je umrl 1. junija.

Kijevsko »СЛОБО« donša spise o Bosni in Hercegovini, med drugimi i jeden, naslovljen »Hrvatstvo in njegova politiška misija v sedanjosti.«

Srbski književni starosta, arhimandrit Nikifor Dušič, je proslavil 50 letnico svečeništva in 40 letnico književnega delovanja.

Kolo mladih Srbov v Budimpešti je priredilo 22. maja v srbski pravoslavni cerkvi svečani parastos raznim srbskim literatom; za tem je bilo svečano blagoslovljenje nagrobnega spomenika Koste Rubarca. Na večer je bila slavnostna seja v proslavo pokojnika.

Srbski slikar Kojen, ki blizo 15 let deluje v Monakovski slikarski akademiji, je v Belgradu priredil razstavo svojih del.

Češki plodoviti zgodovinar dr. V. Tomek je slavil svojo 81 letnico.

Poljski gostje so se mudili v Pragi in si ogledali mestne znamenitosti. 29. maja je bil njim na čast banket, kjer se je zlasti povdarjala bratska ljubezen obeh narodov.

V občini Lukšič v Splitu je prestopilo 500 katol. v pravoslavje.

Nemški Berolinski listi nagovarjajo poznanjske Poljake, naj postanejo nezvesti papežu in jezuitom ter prestopijo v starokatoliško vero.

Po uradni statistiki plačujejo v Avstriji davka Nemci 226,691.000 gld., Čehi 156,475.000 gld., Poljaki 44,855.000 gld., Malorusi 31,407.000 gld., Slovenci 20,060.000 gld., Italijani 17,030.000 gld., Hrvati in Srbi 8,224.000 gld., Romuni 2,940.000 gld. Na posamičnika pride: pri Čehih 26 gld. 82 kr., Nemcih 26 gld. 82 kr., Talianih 25 gld. 32 kr., Slovenceh 17 gld. 22 kr., Poljakih 12 gld. 77 kr., Srbih 12 gld. 72 kr., Romunih 10 gld. 23 kr., Malorusih 10 gld. 13 kr.

Od 15. junija do 15. septembra bo v Pragi velika deželna razstava tehniških del.

Hrvatsko gledališče je v prošli sezoni priredilo 276 predstav; na čas od 1. jan. nadalje pride od teh 158. V vsem se je vprizorilo 31 novostij, med temi 11 hrvatskih (8 dram, 1 opera, 2 baleta), razun teh se je na novo vprizorilo 15 hrvatskih del.

Stenografija se letos poučuje na 18 šolskih zavodih na Hrvatskem, ter se je učil 974 učencev in 44 učenk.

V Jašu so Romuni priredili veliko protimadžarsko demonstracijo. Po službi božji so se zbrali pred spomenikom Ivana Vajde, kjer je govoril prof. Densusiann, a za njim jeden dijak o tlačenju in krivicah po Madjarih. Potem je šla množica pred hišo polkovnika Peisana, ki je bil obsojen na 40 dnej zapora radi protimadj. demonstracije. Tu so bili konjiki, s katerimi je nastala rabuka, da je bilo več ranjenih. Vojaštvo je naposled razgnalo udeležence.

Alejsij Aleks. Buchta je 25. maja umrl na Dunaju. Bil je mnogozasluženi pevovodja »Slovan. pevskega društva«, ki ga je imenovalo svojim častnim članom; 38 let je bil tudi zborovodja v kapeli ruskega poslanstva ter odlikovan od carja Aleksandra III. z zaslužno kolanjo na traku reda sv. Ane; tudi član orkestra c. k. dvorne opere. Napisal je več skladb vokalnih, klavirskih in za vijolo. Umrl je po dolgi boleznii v 57. letu. Pogreb je bil priča o spoštovanju do umrlega. Vence se mu položili na krsto: člani orkestra dvorne opere, — muz. dr. Haydn, — »S ov. pevske dr.«, — podp. dr. »Nikolai, — avstr. glasbeno društvo, — društvo Dunajskih kornih voditeljev, — dr. godbenikov »Karl Czerny«.

— dr. »Wr. Musikbund«, — veliki duhovnik ruske poslaniške cerkve in mnoge češke rodbine Dunajske. Na grobu je govoril češki dr. Lenoč, — nemški prof. Kukula in Schen.

Na Dunajski univerzi so 8. jun. slovesno odkrili spomenika dveh učenjakov slovanske krvi, reformatorjev medic. znanosti, Rokitanskega in Škode. Seveda je je imela slavnost nemški značaj.

V Tesaliji je po odhodu turških čet ljudstvo priredilo protižidovske demonstracije, ker so Židi bili Turkom preprijazni. Židi se vsled tega trumoma selijo iz dežele.

V Debrecin pride srbsko pevsko društvo, na čelu mu profesor velike šole Gjoka Milovanović in bivši min. preds. Svetomir Nikolajević, — na pobratimstvo z Madjari!

Med prostovoljci Amerikanci v sedanji vojni je tudi mnogo Slovencev, ondi naseljenih. V Calumeti se jih je na pr. prijavilo 177. Večina njih je to tvorila, ker se jim godi zelo slabo.

V Celju so o binškoških imeli nemški kolesarji svoj shod. Vse mesto je bilo v frankfurtaricah, torej sposobno pripravljeno v sprejem pričakovanih tisočev gostov. A prišlo je le par mladeničev, in le sreča je, da imajo Germani v dežju izgovor za ponesrečeno slavlje.

„Domovina“ poroča, da so pri celjskem pešpolku, kjer je le 2—3% Nemcev, pričeli pri vsakem vojaku, ki razume le par nemških besed, vpisovati nemščino kot občevalni jezik. Tako so napravili 45% Nemcev.

* * *

Dr. Friderik Müller, profesor lingvistike na Dunajskem vseučilišču, je umrl 25. maja na Dunaju v 64. letu življenja. Kot učeni pisatelj je znan najbolj po svojih slovnica, ki obsežajo v sistematiškem razvrščenju vse znane jezike in njih skupine na naši zemlji. Potem je posebno znan po svoji debeli knjigi »Allgemeine Ethnographie«. V učenem svetu pa je znan v obče po mnogih znanstvenih razpravah, objavljenih po Dunajski znanstveni akademiji. Fr. Müller je bil na zunaj skromen, vljuden možak, toliko odločniši in bezobzirniši pa se kaže v svojih znanstvenih delih. On se ni uklanjal ne na levo, ne na desno, zato pa je na zunaj došel le do dvornega svetnika; kolikor vemo mi, niti Rector magnificus ni postal; da bi se bil kazal le nekoliko bolj elastičnega, dosegal bi bil najvišje stopinje, do katerih more splesti profesor in učenjak. On je namreč gospodaril nad jezikovnim in etnografskim znanjem, kakor, po naši sodbi, v obče noben učenjak današnjih ali pa celo do današnjih dnij. Kaj so Mezzofanti raznih vrst in narodov nasproti takemu velikanu! Znanje indogermanskih jezikov in njih raznih vej mu je bila malenkost nasproti znanju jezikov drugih pasem zemskega površja. Tako je torej samo po sebi umevno, da je natanko poznal tudi slovanske jezike ter jih primerjal z drugimi sorodnimi skupinami. Predaval je v obče sanskritsko slovnico, razlagal v posebnem predavanju jeden staroindijski roman, potem pa o primerjalnem jezikoslovju. Poslušalcev pa je imel vsaj prejšnja desetletja jako malo, včasih so prišli k razlaganju sanskritskega teksta po — 3, če ne le samo 2. Nemarnost je v tem pogledu med modroslovnimi slušatelji le prevelika. No, saj tudi Miklošič v svoj čas pri posebnih predavanjih ni imel mnogo poslušalcev. A taki predavatelji in sosebno tudi pokojni Fr. Müller so zaslužili več pozornosti tudi od domače strani. Dunajska univerza izgublja vedno bolj velike može, med katerimi je v prvi vrsti tudi sedaj umrl Friderik Müller.

Fr. Podgornik.

Ogerski drž. posl. Lepsenyi, izdajatelj antisemitskega »Magyar Neplap«, je v svojem listu priporočal Zimandyjevo delo: »Lud. Košut pred sodnim stolom zgodovine«, katero revnim naročnikom vsled darežljivosti ogerskih magnatov podarja brezplačno. Posl. Olaj je zahteval ob neprisotnosti Lepsenyija »zadoščenje razžaljenemu narodu«. Katol. ljudska stranka je imela nato sejo in naložila svojemu členu, da mora v javni seji »obžalovati svoj zločin«; v istini. Lepsenyi je v zbornici prosil odpuščenja in priznal, da je zagrešil napako. Posl. Pichler in Olaj pa sta kljub temu pred parlamentom nabrala veliko tolpo, ki naj napade sramotilca Košutovega spomina. Policia jo je sicer razgnala, a ona

dva poslanca sta z židovskimi žurnalisti pričakovala Lepsenyja ter njega, katoliškega duhovnika, pretepla s palicami!

Ministerstvo za narodno prosveto v Sofiji izdaje vsako leto obširen zbornik za narodne umotvorine in za nauko. Velik del je posvečen narodnim pesnim iz Stare Srbije in Makedonije. — Srbi se ježe, ker od jedne strani izdaje »Mat. hrvatska« mnoge narodne pesni srbske v svoji zbirki »hrvatske nar. pesni«, na drugi pa jih zopet Bolgari prištevajo svojim. Da bi le tudi na jugu došli do toliko potrebnega preverjenja o jedinstvu; o tem, da smo faktično vsi jeden narod, kljub politički, verski in pravopisni razliki, kljub razločku v narečju, ter da to, »kar je moje, je tudi tvoje« velja Jugoslovanom zlasti v literarnem pogledu.

Štaj. »Sängerbund« vprizori 14. in 15. avg. v Gradcu veliko slavnost, za kar mu je dež. odbor dovolil 1000 gl. podpore. — »Slovensko pevsko društvo« ni dobilo ni krajcarja podpore, dasi je vsaj tretjina deželnega denarja iz slovenskih žuljev.

Novomeški obč. zastop ustanovi v proslavo cesarjevega jubileja dve dijaški ustanovi po 50 gl. ter jedno ustanovo 100 gl. za vsakoletno razdelitev med 20 občinskih revežev.

Velika hrvatska narodna slavnost je bila 30. maja v Splitu. Blagoslovile so se 3 zastave 3 narodnim društvom, namreč prostovoljne požarne brambe, Hrvat. Sokola in Hrvat. delavske zadruge, a zajedno se je praznovala 25 letnica dr. »Napretha«.

Slovinci v Italiji, tlačeni in zapuščeni v moralnem in gospodarskem oziru, ne smejo uporabljati svojega jezika ne v šoli ne v cerkvi. Obrnuli so se torej na kraljičino Jeleno, hčer črnogorskega kneza, da nji, kot bodoči italijanski kraljici, izročé spomenico v slov. jeziku in jo prosijo, da se potegne zanje ter zagovarja njih prava.

V Bolgariji je 1 viša šola s 3 oddelki v Sofiji; 150 srednjih šol (9 viših, 76 spodnjih gimnazij za dečke. — 7 viših, 37 spodnjih gimnazij za deklice, 14 realnih gimnazij, 6 preparandij, 1 vojaška srednja šola), 4481 ljudskih šol. Od ljudskih šol je 3979 pravoslavni, 23 katol., 8 prot., 25 mohad., — 243 turških, 16 tatarskih, 39 grških, 18 armenskih, 27 židovskih, 3 francoske, 2 romunski, 1 nemška, 1 tuja deklinška šola. — Od ljudskih šol jih vzdržuje 3079 na dve tretjini vlada, na jedno tretjino občine; 1402 vzdržujejo privatna društva. Vlada troši za šolstvo 9,188.560 frankov.

Za Prešernov spomenik je podaril veletržec F. Kalister v Trstu 200 gl.

V Zagrebu je bila v stolici 20. maja svečana zadušnica za bana Jelačića.

»Tolminska posojilnica in hranilnica« je podarila »Šolskemu domu« 100 gl. »Sloginim zavodom 50 gl., Aloizijevišču 50 gl. in tolminski požarni brambi 58 gl. —

V proslavo 50 letnice vstanka Romunov proti Madjarom so bile 16. maja v Bukareštu velike demonstracije.

»Ljubljenu nemškega naroda«, kakor nacionalsci nazivljejo svojega Wolfa, so v mestu Steyer priredili mačjo godbo, katere so se udeležili zlasti socijalisti, nekdanji njegovi zavezniki pri mačjih godbah klerikalcem.

Društvo Nemcev v Čeah (Bund der Deutschen in Böhmen) šteje 350 členov. Nemškemu društvu mest (Deutscher Städtebund) je doslej pristopilo 151 mest.

V Norimberku na Nemškem se je ustanovil novi češki »Sokol«, ki broji 30 članov.

Črnogorski naučni minister Popović je ukazal, da se na vseh šolah osnujejo knjižnice. Iz njih se naj tudi narodu izposoja čtivo. —

»Varšavski dnevnik« konstatuje, da od 150 hiš, ki se na novo gradé v mestu, je le 15 kristjanskih lastnikov, vse ostale so židovske.

O proganjanju srbskega časopisja v Dalmaciji sta pisala »D. Volksblatt« in »Ostd. Rundschau« ter se čudila samovolji in satrapstvu, ki vlada ondi.

Za češko vseučilišče v Moravi se priredé manifestacijski shodi v Opavi, v Mor. Ostravi, v Kromerizu, Og. Gradišču, Prostějovu, Iglavi, Kutni Gori, Nahodu, Budejevicah in Pisku. — Od Čehov se učimo, kako se dela!

Pod Kopalnikom v Srbiji se je našla stara deska s cerkvenoslovenskim napisom, vzidana v kmečko žitnico. Napis pripoveduje, kako je vezir Čumpilič udaril na Belgrad, ko je bila ta žitnica načiljena. Deska se je poslala v Belgrajski muzej.

Belgijsko ministerstvo je zaukazalo, da se v Luksemburški provinciji, kjer prebiva 40.000 Nemcev, nastavljajo samo taki uradniki, ki so nemščine zmožni. Tudi se izdajajo vse objave zakonov in naredeb i v nemškem prevodu. Kaka je pa v Avstro-Ogerski nasproti Slovanom raznih dežel?

Francoska kupuje od Rusije v surovini za 180 milj. frankov. Francoska izvozi v Rusijo za 25 milj. frankov.

Židovska milijonarja Guttman in Rothschild sta se pri- toževala do najviših instancij, da bi ne bilo treba o-novati češke šole za otroke delavcev v Vitkovicah, a sedaj se trudita na vso moč za nemško šolo, ki naj raznaroduje to češko deco.

V Celju se ustanavlja narodna godba, vstvarja jo učitelj Munda.

Delavsko podporno društvo v Celju je imelo uže koncem prvega tedna nad 200 članov.

16. maja se je završil prvi kurz Ljubljanske gospodinske šole in se pričel drugi. Učiteljsko osebje je: ga. Moosova (vodstvo), gdč. Ravniharjeva (kuhanje, pranje, likanje in šivanje), gdč. Marovtova (uravnavna doma, gospodinsko računstvo), primarij dr. Gregorič (higijena stanovanja, hrana, najnavadnejše bolezni in njih domači leki, prva pomoč pri nezgodah, ki se pripetijo v družinah). Najeli so se udobni šolski prostori v Gorupovi hiši na rimski cesti, v teli se prične v jeseni pouk. Koncem letošnjega leta hoče odbor ustanoviti dnevno kuharsko šolo.

V Levovu je bila 21. maja velika proslava Mickiewicza v Sokolovi dvorani. Vseuč. prof. dr. Malecki je pozdravil zbrane; Krakovski vseuč. prof. dr. Tretiak je imel slavnostni govor; združena pevka društva so pela slavnostno kantato. — Klub umetnikov in pisateljev je priredil muzikalno-deklamatorski večer — 22. je bila svečana služba božja in slavnostni sprevod društev.

Na Bolgarskem je srednjih šol možkih in ženskih: 166, in sicer 138 bolgarskih, 16 turških, po 4 grške, armenske in katoliške. Dijakov 32.571, učiteljev 1235. — Na viši šoli Sofijski je bilo 408 dijakov (102 filologa, 122 matematikov, 184 juristov). Profesorjev 43. — Vseh šol na Bolgarskem je 4498 z 380.879 učenci in učenkami. (272.344 učencev, 108.535 učenk). Učiteljev 9737 (7943 možkih, 1694 ženskih).

Kljubu papeževi prepovedi so še vedno nekateri, na pr. biskup Firczak, za madjarsko liturgijo. Trudijo se zanjo ne le med Madjari, temveč jo hočejo udomaćiti tudi med Rusi. Dopisnik „Pesti Hirl.“ je imel razgovor s titularnim biskupom Ferd. Voľafko, ki mu je rekel, da je iz dopisovanja s Firczakom uvidel, da papež ni proti madjarski liturgiji. On le želi, da se obseg starih staroslovenskih obrednikov točno preloži na madjarski jezik, in da se mu prevod pošlje v pregled. Biskup Firczak je bil v Debrecinu njegov gost. Na vprašanje, v kakem jeziku bo služil v Rőszörmenyi mašo, je rekel, da po predpisu v staroslovenskem, a da se bodo pri nji pevale madjarske pesni. — Uverjen je, da se papež ne bo protivil madjarski liturgiji, temveč jo z veseljem dovolil. —

V Monakovu je 20. maja govoril posl. Wolf v zborovanju, katero je priredilo nemško-nacionalno društvo »Odin«, in kate-rega se je udeležilo približno 600 oseb, med temi mnogo buršev. Imel je govoriti o nemški celokupnosti, a pripovedoval je rajši 1½ uro o boju »kulturno tako vzvišenega Nemštva« s Slovanstvom in ž njim združenim klerikalstvom. On ne pride v Nemčijo, da si izprosi pesti ali oboroženo silo (!), a srcu njih ne morejo se odreči. — Wolf je dobil srebrn venec iz hrastovih listov. Dolga vrsta brzojavnih priznalic je došla z Dunaja, iz Prage, Gradca, Trsta, Maribora, Celja, Radgone i. dr. mest, ki so seveda nemška!

»Hands off«. Ta znameniti klic »roke proč — od Balkana, od Bosne in Hercegovine« je zaklical Gladstone v volilnem shodu 1880 v Midlothianu na Škotskem. Črnogorski knez je poslal Angležem sozjalni brzojav povodom smrti tega znamenitega državnika. Izražuje svojo žalost, da je preinul ta prijatelj Slovanov ter pravi: on nam je pomagal s peresom in dejanjem. Njeg v »Hands off« odziva se še sedaj po balkanskem polotoku.

Ministerstvo notranjih poslov je »Narodni Misli«, izhajajoči v Zagrebu, odvzelo poštni debit.

V Ljubljani prično graditi novo gimnazijsko poslopje in novo garnizijsko bolnico.

V Ljubljani so pri koncertu na Kozlerjevem vrtu zahtevali od vojaške godbe, da igra tudi kako slovansko skladbo, a ker tega ni hotela stvoriti, proti nji demonstrovati in jo prisilili na

odhod. Nemci so porabili to priliko, da so kričali »Heil Wolf« in psovali Slovence. — V nemških mestih ne čuješ od vojaške godbe skoro nikdar nobene slovanske skladbe, zakaj se potem v slovanskih ne igrajo dosledno tudi večinoma slovanski komadi?

T. Zupanove razglednice je izdal Iv. Bonač v Ljubljani.

Osnovni shod za krojaško zadrugo slovensko v Gorici je bil na binkoštni ponedeljek.

Vdovi Gladstone-vi je deputacijska zbornica v Romuniji izrazila svoje sožalje. Gladstone je bil časten član romunskega naroda. — V imenu kneževke vlade bolgarske je min. predsednik Stojlov poslal sožalnico vdovi.

Odbor dramaf. društva v Ljubljani vabi slovenske pisatelje, da določijo rokopise jubilejne igre do 15. sept. 1893. Proslaviti hoče jubilej 50. letne vlade cesarjeve s slavnostno predstavo ter ob tej priliki vpriporiti izvirno slovensko slavnostno igro. Zato pozivlje slov. pisatelje, da spišejo igro, kateri bodi snov posneta iz zgodovine Habsburžanov ali specijalno iz dogodkov dobe našega vladarja.

V Belgradu je bil 23. maja posvečen in krščen ruski brod »Kralj. Aleksander«. Na banketu je nazdravil srbski kralj ruskemu carju in carski hiši. Milan kot zapovednik srbske vojske je napil ruski vojski. Ruski poslaniški poslovodja Nekljudov je nazdravil kraljici Nataliji. Kralj je vnovič govoril in se spominjal carja Aleksandra III.

Nemški »Schulverein« je dobil od Berolinske mestne občine ono podporo, katero mu je odtegnula Dunajska občina.

Newjorški list »The Sun« je objavil krasen članek o Hrvatih s kulturnega stališča.

Arhijerejski zbor je določil, da se v vzgradbi metropolije v Belgradu osnuje »srbska galerija slik«, ter se imajo v ta namen tje prenesti znamenite in umetne stare slike iz vseh srbskih samostanov, a tudi starine in dokumenti, da se začuvajo, a zajedno, da se poda učenjakom prilika v raziskovanja in proučevanje.

DIJAŠTVO.

Slov. akademiki na Dunaju hočejo postaviti ma'i spominek jur. Zajcu, ki je bil v Klosterneburgu od vlaka povozen, ter prosijo prispevkov v ta namen na »Slovenijo« VIII. Ledererg. 20.

Podporno društvo za slovenske visokošolce na Dunaju pre-jelo je zadnji čas sledeča darila: Slavni deželni zbor kranjski podaril je društvu 200 gl. Gosp. Fr. Dolenc, trgovec v Mariboru, podal je društvu 118 gl. 50 novč. kot velikonočno darilo, nabrano med mariborskimi rodoljubi. Za toliko blagih darov bodi najiskrenejša zahvala, posebno gd. Fran. Dolencu za njegov trud. Daljnje darove sprejema vč. gd. Fr. Jančar, monsign., papeški častni komornik župnik nemškega vit. reda, Dunaj, I., Singerstrasse 7.

Akad. dr. »Triglav« v Gradcu priredil je 4. in 5. junija izlet v Celje in Tošanj. V Celju je bil koncert na korist zakladu za Prešernov spomenik.

Cesar je pri dvornem obedu v Budimpešti vprašal rektorja M. Herczegha o razmerah med madjarskimi dijaki. Rektor mu je odgovoril, da večinoma studujejo prav pridno, da se radovoljno pokore predpisom, da ne trpe med seboj socialističkih in anti-semitičnih pojavov ter da tudi nacionalistične težnje pri njih ne dobé tal. — Taki so poročevalci, a kaka so fakta?

Zastopniki nemških burševskih društev z Dunaja, iz Prage in Inomosta so se 31. maja v Gradcu sošli na razgovor z Graškimi burši zaradi skupnega postopanja glede degradovanih rezervnih častnikov. Namerjani komerz je policija prepovedala. Bil je torej le prijateljski sestanek, kjer so se prepevale nemško-nacionalne pesni. No policija je razpustila tudi ta sestanek.

Ruski minister narodne prosvete je predložil Moskovskemu vseučilišču, da bi se Židje jemali po 3/0, ne le v obče, temveč tudi na vsaki fakulti posebe. Takó bi se zabranilo, da bi židovski dijaki prestopali z jedne fakulte na drugo, jedino radi tega, ker skupno bi bi ne prekorakali števila 3/0.

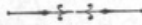
Dne 25. maja st. st. je prešlo 10 let, odkar se je zasnovo vseučilišče v oddaljenem severnem Tomsku.

Zagrebski vseučilišniki so napravili na binkoštno nedeljo izlet v Pulj, kjer so jih stovesno pozdravili Hrvatje z dr. Laginjo. Nadaljevali so potem pod vodstvom prof. Kršnjava pot v Benetke.

Mor.-slez. b. sedav Pragi pozivlje k vseslovanskemu dijaškemu shodu v Palackega rojstvenem kraju.

Na visokih šolah francoskih je letos 12.782 dijakov, med temi 871 ženskih. V Parizu samem jih je 11647 (med temi 400 ženskih).

Nemški burši so imeli na binškožna praznike v Beljaku svoj shod. Vse mesto je bilo v frankfurtaricah. Med gosti je bil drž. posl. dr. Steinwender in seveda tudi »vodja« Wolf, ki je pri komersu uščipnil svojega tovariša, češ, da nemška ljudska stranka ne sme šteti v svojih vrstah dvornosovetniških diplomatov.

RAZGLED PO SLOVANSKEM SVETU.

A) SLOVENSKE DEŽELE.

Shod vseh slovenskih velikošolcev in abiturientov v Ljubljani se bode vršil 12., 13. in 14. avgusta t. l. Glavni točki zborovanja: slovensko vseučilišče v Ljubljani in obče dijaška organizacija med počitnicami. Predsednik pripravljalnega odbora: g. stud. phil. Jožef Reisner, Dunaj VIII., Lederergasse 20, I. 5.

Dr. Fran Vidic, filolog, je imenovan urednikom slovenskega izdaja državnega zakona. Dr. Vidic, jedva završivši vseučiliščne nauke, dobil je dobro, zajedno jako važno službo, v dobi, ko se pravoslovna terminologija še le razvija in polagoma utvrjuje med Slovenci. Novi urednik je uže znan kot jako živ in čil rodoljub, ki se zna sukati tudi s peresom. Ker je mlad, ima lepo priliko, da se vglubi tudi v juristiško znanje; le takó more kot jezikoslovec pogoditi pravo v finosti pojmovnih razlik ter določiti, oziroma popraviti razne termine v prevajanju drž. zakonika. Želimo mu lepih uspehov, toliko bolj, ker je od teh zavisen tudi uspeh napredka v slovenski terminologiji. Poslednji čas so se delale hude napake; naj bi napočila boljša doba tudi na to stran!

Prvi shod slovenskih posojilničarjev namerja sezvati načelstvo »Centralne posojilnice slovenske«, in sicer meseca avgusta v Ljubljano. O tem več v bodoče, sami od sebe pa pripominjamo, da bi bil tak shod celó jako potreben, in to gledé na novi združni zakon, ki pride, ne bode dolgo, na razpravljanje v drž. zboru. Načrt tega zakona je na neke strani jako opazen. Torej vrlo na delo s slovenske strani!

Kranjsko. Serenada in bakljada knezoškofu Jegliču je bila velečastna. Zahvalil se je na ovacijah ter zavrnil, da bo vedno deloval v blagor slovenskega naroda. Želi od vsega srca, da napreduje slovenska stvar ter zlasti, da se uresniči želja po slov. vseučilišču. — Bosenska deputacija je v Ljubljani prisostvovala intronizaciji knezoškofa Jegliča. Obiskala je župana Hribarja in mu izročila pozdrave Sarajevskega nadškofa dr. Stadlerja in vladike Strossmayrja, pri katerem se je oglasila med potjo.

»Zaveza slovenskih učit. društev« priredi v predvečer glavnega zborovanja (3. in 4. avg.) koncert v proslavo 50 letnice vladanja cesarja Fran Josipa in 10 letnice svojega obstanka. Čisti dohodek je namenjen učiteljskemu konviktu.

V carinski svet sta poklicana iz Kranjske drž. posl. Kušar in tovarnar Baumgartner.

Knezoškof dr. Jeglič je izdal pastirski list, ki se bavi tudi s socijalnim in narodnim vprašanjem. Kakor

šo si posamičniki, tako so si tudi narodi pred Bogom, povsem enakopravni. Med narodi vlada dostikrat istotako kot med posamičniki sovraštvo in zavist, — a kakor se mora pripustiti v akomur možnost do življenja, tako se mora tudi vsakemu narodu dovoliti možnost za razvijanje in spoštovati jezikovna prava.

Sovetnik dež. sodišča Iv. Vencajz je izvoljen za okraj kmetskih občin Ljubljana-Litija-Ribnica držav. posancem z 206 glasovi od 207, katerih 1 je bil neveljaven. Vencajz je izvoljen namésto odstopivšega dr. Šustersiča.

Tržaško. Obravnava proti g. Nabergoju, radi razžaltnve orožnika Zanarchija v Barkovljah, je dokazala, da si je ta izmislil od konca do kraja vse, česar je dolžil g. Nabergoja; zaradi česar je bil ta seveda oproščen. — Radovedni smo, ali bo kaznovala vojna oblast orožnika, in ali potvrdijo Italijani Nabergojevo starešinstvo, ker je odpal od njih uporabljani vzrok, radi katerega so zavračevali verifikacijo.

Tržaški škof je imel namen, da pride v Buje birmat Ker so pa iredentovci hoteli napraviti mu velik škandal, je birmo odpovedal. Iz istéga vzroka ne bode birmoval tudi po več drugih laških gnezdih.

»Associazione progressista« v Trstu je poslala svojo sožalnico o Gladstoneovi smrti »kot tolmač tega italijanskega ozemlja«.

V Bazovici je bil 15. maja shod, kjer se je ustanovila zavatovalnica za govejo živino za okraje Bazovica, Padriče in Gropada. Členov se je prijavilo dolej uže 130.

Goriško. Knezonadškof goriški Missija je daroval mestnemu magistratu 500 gl. za reveže. Razdelili so jih le italijanašem; slovenske prosilce pa vse surovo odpravljali.

O vmeščanju knezo-nadškofa Missije v Gorici objavlja »Soča« nekatere zanimive posamičnosti. — Udeležile so se je v-e šole, samo »Slogine« niso bile povabljene! Tri slavnostnem obedu je mestna godba pri sviranju cesarske pesni napravila pri besedah »in cesarja, Avstrijo« škandalozno zacviljenje; to je pač »slučaj, ki ni slučaj«. — Jednak slučaj je bil menda tudi, da so Ranzingerjevi vozovi za mobilije bili pred palačo, ko so pripeljajali pohištvo, vsi obrnjeni tako, da je bil slovenski napis skrit.

Štajersko. Pošno ravnateljstvo v Gradcu je ukazalo, da morajo na novo nameščeni praktikantje znati slovenski jezik. Ta ukaz, seveda le za slovenske kraje, je sicer sam ob sebi umeven in naraven, vendar pa ne ugaja nemškim nacijonalcem.

Odvetniška zbornica je soglasno sklenula izjavo: da imenovanje bivšega justičnega ministra, eks. Gleispacha, predsednikom nadsodišča za Štajersko, Koroško in Kranjsko, daje povod k nevarnosti za mirno in varno pravosodje. Grof Gleispach je kot minister vsled zveze z jezikovnimi naredbami izgubil simpatije, katere je imel popreje v Gradcu, in vsled soudeležbe pri dogodkih v parlamentu in zunaj njega, ki se v obče smatrajo nezakonitimi, in katere zlasti nemško prebivalstvo občuti kot kračenje svojih pravic. Na tem dejstvu ni padec Badenijevega ministerstva ničesar pretvoril. Boj proti jezikovnim naredbam traja še z vso silo in onemogočuje vsako parlamentarno delovanje. Nikakor torej ni

izključeno, da bo oseba gr. Gleispacha cilj mnogim ostrim napadom, pri katerih bo trpel ugled pravosodja in sodniškega stanu. Saj je glavno uslovje za spoštovanje pravosodja v neizrušnem zaupanju prebivalstva, da so voditelji nepremakljivi stebri pravice, ki se ne uklonijo nobenemu oziru na politična stremljenja. Zaradi tega štajerska odvetniška zbornica najgloblje obžaluje, da z ozirom na gr. Gleispacha stoji uže pred izvršenim dejstvom. — Predsedništvo Graškega nadsodišča (s podpisom podpreds. nadsodvetnika Wanggo) je izreklo Graški odvetniški zbornici svoje obžalovanje vsled izjave povodom imenovanja grofa Gleispacha, ker je ta izjava taka, da utegne spodkopavati ugled pravosodja in sodnikov in škodovati dobrim odnošajem med odvetniki in sodniki. — Pri prihodu gr. Gleispacha v Gradec so se bali demonstracij ter radi tega kolodvor čuvali s policijo, prostor pred njim pa z dragonci. Gleispach se je s kolodvora odpeljal naravnost na svoj grad Birkwiese, ne da bi šel v mesto. Do demonstracij vsled tega ni došlo. Graški mestni svet je s posebno resolucijo postavil se proti imenovanju Gleispacha, proti Bošnjakom vojakom in proti degradovanju 33 res. častnikov.

Vlada je vsled tega z odredbo 28. maja razpustila Graški občinski svet. Upraviteljem mesta je imenovan okrajni glavar bar. Hammer-Purgstall. — Mestno policijo je vlada suspendovala in poverila vzdrževanje reda in miru orožništvu.

Občine Radoslavci, Mala Nedelja, Moravci in Godemarci so odposlale prošnjo za slov. nem. poštni pečat na trgovinsko ministerstvo. Predsedništvu drž. zbora pa so poslale prošnjo za slovensko vseučilišče v Ljubljani.

Celjski Germani so v mestnem zboru 31. maja sklenuli izjavo proti razpustu Graškega mestnega zbora, proti imenovanju Gleispachovemu in degradovanju častnikov.

Graški socijalni demokrati so se odrekli zvezi z nemškimi nacionalcij; ako hočejo oni demonstrirati proti Gleispachu ali kornemu poveljniku, naj to stvoré na lastno roko; delavci jim ne bodo pobirali konstanja iz žrjavice. Ta ukrep je bil provzročén sosebno po obnovenjem nastopanju Schönerejevem proti socijalistom.

Obmejni Slovenci na Štajerskem so v nevarnosti ponemčenja. Dve leti so mnogo izgubili. Padla je občina Lectersberg, Št. Ilj., Dobrenje; pred tedni pa Cirknica in Stehovec. Narodnjaki v Mariboru naj vsaj sedaj — ob 11. uri — osnujejo osrednje politično društvo, ki bi vsako nedeljo prirejalo poučen shod v okolici. Tako nasvetuje »Domovina«.

B) OSTALI SLOVANSKI SVET.

Dunaj. Mestni zbor Dunajski je pritrđil sklepu mestnega sveta, da občina izstoji iz »nem. Schulvereina«. — Liberalci in Schönerejanci so bili vsi v ognju za društvo. Schlesinger je tem navajal razne izjave, katere so storili proti društvu svoječasno, ker je tako požidovljeno, da ne more v njem biti noben pošten Nemeč. — Seja je bila zelo burna. Židovsko in nacionalno časopisje napada kršč. socijaliste ter jim očita izdajstvo nemštva.

K pogrebu nadvojvode Leopolda je došla deputacija ruskih častnikov od polka, kateremu je bil lastnik. Položili so krasen venec na grob. Poklonili so se nekaterim nadvojvodam. Nadvojv. Ludoviku Viktorju so izročili krasen album s fotografijami vseh častnikov v polku. — Cesar jih je sprejel v avdijenciji in povabil na dvorni obed.

»Hlahol« na Dunaju priredi 18. jun. ljudsko slavnost s predavanjem o Palackem pri Rapplu, Himbergerstrasse 41.

»Klub avstrijskih narodnostij« priredi 13. junija slavnostni večer v spomin Palackemu v I. Reichsratstrasse 3, s predavanjem in koncertom. Povabljeni imajo prosti vstop.

12. jun. priredé češka društva v Leopoldovem na Dunaju veliki banket s predavanjem o Palackem v dvorani II. Taborstrasse 36. Cena kuvertu je 1 korona. Začetek ob 9.

Češko. Socijalni demokrati so v mnogih nemških občinah severočeških prodrli pri občinskih volitvah v 3. razr., v nekaterih tudi v 2. razr., s svojimi kandidati.

Nemci v Čeahah hočejo zasnovati posebno zvezo svojih mest. Dne 30. maja so se zbrali zastopniki teh mest na posebnem shodu v Libercu. Od 158 povabljenih mest se jih je oglasilo 151. Od namestništva češkega je došel shodu dopis, ki dokazuje, da pravila »zveze nemških mest na Češkem« prekoračujejo področje, določeno občinam, torej tudi mestom. No. župan in znani drž. posl. dr. Funke je zagovarjal pravila, rekši, da se obrnejo do drž. sodišča, in shod je soglasno sprejel ta pravila. Ko bi ta zveza oživelá dejanski, bi češki Nemci imeli novo sredstvo, nagajati vladi in nasprotovati Čehom. Zveza se namreč snuje bolj za boj proti Čehom, nego pa za pospeševanje skupnih gmotnih interesov pojedinih mest. No, namestništvo je uže razveljavilo dotični sklep shoda.

Dr. Jul. Lippert, namestnik najvišega dež. maršala češkega, je odložil svoje časti dež. in drž. poslanstva, ker, kakor trdi v posebnem pismu, rujejo proti njemu ne le radikalci, temveč tudi njegovi liberalni pristaši. V »Sl. Sv.« smo v svoj čas omenili, da jedini dr. Lippert se je izjavil *nekoliko* za nacionalno jednopravnost na Češkem, in da je treba dati vsem Slovanom, kar zahtevajo zase češki Nemci, ter da danes ni možno vsiliti nemškega kot drž. jezika. Zato pravično in modro mišljenje se je moral umaknuti terorizmu.

Mestni zbor Praški je izdal na prebivalstvo oklic, da pripomore k dostojni proslavi Palackega in izkaže, da je Praga krasna, slavna in slovanska.

Praga se pripravlja za slavnostne dni Palackega in se okraši za to priliko, ko dojde narod češkoslovanski od blizo in daleč, in ko dojdejo gostje raznih slovanskih plemen. Prisotnih bode tudi več ruskih gostov. V Rusiji posvečujejo pomenu Palackega za Slovanstvo v obče po cele razprave in vvodne članke. Češki listi pišejo: V dneih 17.—20. junija ne bodi v Pragi nijednega doma, ni okna, kjer živi češka duša, katero bi ne bilo olepšano vsaj s preprostim rudeče-belim praporom. Izide tudi slavnostni list: »Palacký národu«, obsezajoči odbrane misli iz spisov Palackega. Vse kaže, da bodo krasni dnevi.

Shod slovanskih žurnalistov v Pragi bode, kakor znano, v dni slavnostij Palackega, torej v dni 18., 19. in 20. junija t. l. Razun čeških udeležnikov se je do 5. jun. oglasilo: 14 Slovencev, 4 Slovaki, 5 Srbov, 18 Poljakov, 1 Malorus in 6 Hrvatov. Gotovo se oglašé še drugi. Pozdrav bode uže 17. zvečer na Žofinjskem ostrovu. 18. jun. ob 3 urah pop. bode shod novinarjev; 20. jun. se ti slovesno sprejmejo v mestnem domu. 22. jun. bode izlet v Kolin v Kutno Goro.

Moravsko. Moravski Nemci so začeli agitovati proti ustanovi češke univerze. pač pa zahtevajo novo nemško univerzo v Brnu! Vidijo opasnost za nemški značaj Brna in nemštva v obče, ko bi Čehi dobili drugo vseučilišče na Moravi.

V Ostravi je bil velik shod, ki v obširni resoluciji dokazuje potrebo češke tehnike za Moravsko in Sileško.

Sileško. V Opavi so se Čehi na shodu odločili zahtevati visoke šole češke na Moravskem za to deželo in za Sileško.

Galicija. Grško zjedinjeni konsistorij v Levovu se je pritožil na deželni odbor, da okrajna zastopstva v vzhodni Galiciji občujejo s konsistorijem samo poljski. Dež. odbor je odgovoril, da on sam s konzist. občuje ruski; zastopništva pa so samostojna, in tem ne more ukazovati o občevalnem jeziku. Na to je 11. grško zjed. dekanatov galiških izjavilo, da od državnih in samoupravnih oblastij ne sprejemajo drugih listin nego ruske.

Dalmacija. Ker ni nadeje, da pride o pravem času predlog za podporo na razgovor v parlamentu, so dalmatinski poslanci izročili ministru notranjih poslov spomenico v hrvatskem jeziku, kjer ga prosijo materialne in duševne podpore v gospodarskih stvareh, ter uveljavljenje slovanskega jezika v šoli in cerkvi, kjer ga je izrinula italijanščina.

Hrvatsko. Biskup Strossmayr je izdal posebno okrožnico o slovesnem praznovanju slovanskih apostolov sv. Cirila in Metoda. Da se cerkveno proslavi kar najsvečanejše, preloži se god, kedar pade 5. jul. na delavnik, na prih. nedeljo, ter se ima tedaj razlagati v posebni propovedi življenje in delovanje teh dveh apostolov. Ona sta priborila slovanskemu jeziku veljavo v bogoslužju, »mnogi nam to prednost našega jezika zavidajo, a mi ga moramo uprav za to tem bolj ljubiti, spoštovati, negovati in braniti.« Tudi papež Lev XIII. je ljubezen do njega poživil z okrožnico »Grande munus«. — »Kdor torej spoštuje, ljubi in sluša svetega očeta, ta mora tudi to sveto prednost našega jezika na poseben način spoštovati, ljutiti, negovati«; v svoji biskupiji priporoča, naj narod neguje krščansko slogo in ljubav do slovanskih bratov. Naposled spominja, da mu je papež kanonika Vorskaka, imenovavši ga pravim škofom, pridelil v pomočnika in namestnika.

Ogersko. 30 milijonski kredit v ogerski zbornici. 20. maja je stavil Fr. Kossuth nasovet, da se izreče ogerski vladi graja zaradi zahtevanega naknadnega kredita 30 milj. od delegacij; ker se po zakonu o tem ne more debatovati v zbornici, hoče le opozoriti na veliko odgovornost, katero je prevzela ogerska vlada in zlasti njen predsednik s tem neustavnim

postopanjem. Delegacije so kredit dovolile in s tem dokazale, da so le za to, da dovolijo vse, kar hoče vlada; da se le varuje navideznost konstitucionalizma. Ogerska je dovolila črno vojsko, in karavno je, da se skrbi za njeno oboroženje. A vendar so v mirovni dobi; cesar je povdarjal najboljše odnošaje do vseh držav. Tu je torej nasprotje. Vzroki, ki so prisilili izredni kredit, so bili gotovo vsem tujim vlastim znani. Zakaj se torej skrivajo ljudstvu? Vse to si moremo razlagati le s tem, da je pri nas zavisna večina od vlade, in ne ta od večine. Radi tega priporoča svoj uže preje prijavljeni grajalni nasovet. — Min. preds. Banffy se protivi nasovetu. Uže v delegacijah se je izjavil, da je bila ogerska vlada s skupno sporazumljena in solidarna. Saj je povsem nemožno, da bi se izdale tolike vsote, ne da bi mi dovolili to. Vlada je uverjena, da je skupni budget in naknadni kredit potreben v interesu dežele, in da je bilo neizgobno, da se je skrbelo za oborožitev in vojno sposobnost armade. Onih 30 milj. se ni izrabilo, oni se šele sedaj izdado, dasi so se stvorila naročila uže popreje. Saj je med naročilom in sprejemom presledek. Vlada je glede na kredit na ustavnem stališču. Ker se torej niso kršili niti zakoni niti parlamentna prava, prosi zbornico, da odkloni Kossuthov predlog. — Kossuth pravi, da je avstro-ogerska monarhija toliko poštena, da ne dela razločka med naročilom in sprejemom, temveč da tudi plača to, kar naroči. Zakon se je torej uže prekršil s tem, da se je izvedlo naročilo; zbornica je odklonila Kossuthov predlog.

Tu sostavljajo nov zapisnik volilcev. V Banfalu v mošonski stolici, je bilo doslej 121 volilcev, sedaj so jih vpisali samo — pet. Banfala ima 1745 preb. in obsega 14057 katastr. oralov, a kljubu temu je našla komisija le pet opravičenih volilcev! V Dolnji in Gornji Hmici, ki imati 1853 preb. in 17982 katastr. juter, je bilo doslej 107 volilcev, a sedaj so jih vpisali le 45. Tako skrbi vlada za se.

Vsa zajedniška ministerstva so izdala nalog, da morajo na vseh zgradbah, v katerih so t. zv. zajedniški (skupni) uradi, biti razobešene madjarske zastave ob svečanih prilikah in na madjarske praznike, kakor na dan sankcije madjarskih zakonov iz 1848. in na praznik sv. Štefana.

V Budimpešti je bila 2. junija tiskarska pravda proti A. Rojku zaradi članka v »Krestanu« radi hujskanju proti veroizpovedanju (židovskemu). Porotniki so priznali pregrešek, a izrekli, da je toženec nedolžen.

Vsled tega je bil oproščen in država mora poravnati obravnavne troške.

Minister notranjih poslov na Ogerskem je izdal naredbo o razpuščenju državi neprijaznih društev. S tem se obrača tudi proti socialistom.

Srbija. Iz Srbije se uže sedaj čujejo mnoge pritožbe o nasilstvih, ki so se vršila povodom priprav k volitvam za skupščino.

Ranko Tajsic je bil — isto tako kakor Pasić — od sodišča oproščen. Bil je tožen pred okrajnim sodiščem v Cacaku kot sokrivec usmrčenega hajduka Brkića ter da preži kralju Aleksandru po življenju. Pobegnul je v Črno Goro, kjer ga je knez gostoljubno sprejel, sedaj pa se lahko vrne v domovino.

Prizivno sodišče je uničilo osvobodilno razsodbo v pravdi Pašičevi, in pri obnovljeni obravnavi v Belgradu je bil obsojen zaradi žalitve veličanstva na 9 mesecev ječe.

Srbska vlada je odločila, da po volitvah pozove narodno skupščino v Niš, a ne v Belgrad. V Nišu se v ta namen priredi šolska zgradba.

Ob volitvah v skupščino so izbrali 112 liberalcev, 112 naprednjakov, 19 nevtralnih in 1 radikalca. Ker je večina naroda radikalna, je umevno, kak »najlepši red« je vladal med volitvami, dopustivšimi samo 1 radikalca. V Srbiji je pač pravi politički »švindl«; s silo vstvarjajo poslance, kakor na Ogerskem. No, sedaj ima Milan poleg armadnega tudi politički »komando«. Kedaj potrebuje Srbi pred svojim najbližim pragom!

Skupščina se skliče na 22. junija v Niš. Odbor, ki ga je sestavil finančni minister, je izdelal važne predloge o carini in občem carinskem tarifu, o občem carinskem postopanju in o davku na žganje.

Rusija. Car Nikolaj je brzjavil povodom Gladstoneove smrti: Ravno sem prejel žalostno vest o smrti mr. Gladstonea, pa smatram za svojo dolžnost, da vam izrazim čustva svojega iskrenega sožalja nad kruto, nenadomestno izgubo, katero ste pretrpeli, kakor tudi globoko žalost, katero je v meni zbudil oni žalostni dogodek. Ves prosvetljeni svet oplakuje izgubo velikega državnika, česar politični nazori so bili tako široko ljudski in miroljubni. — Nikolaj.

Zakon o osnovanju konferencije pri varšavskem generalnem guvernerju je bil 25. maja razglašen. Konferencija ima zadačo pretresati stvari, katere se predložijo generalnemu guvernerju v pregled. Pod predsedništvom tega šteje med členi njegova dva adjunkta, varšavskega guvernerja, (kedar je v mestu), prokuratorja šolskega okraja, prvega predsednika in prokuratorjaprizivnega sodišča, predsednika censurenega odbora: štabnega načelnika vojaškega okraja, uradnega ravnatelja generalnega guvernerja in zastopnike ministerstev za financije in za kmetijstvo. Razun teh članov porabi predsednik i druge osebe, od katerih strokovnega znanja si obeta korist za obravnavanje.

Ruska vlada je odločila dva polkovnika v to, da proučavata vojno med Španijo in Ameriko.

Bolgarsko. V Sofiji je bil 23. (14.) maja, kot na pravoslavni praznik sv. Cirila in Metoda, v prisotnosti ministrov, oblastij, učencev in mnogo vojaštva in občinstva svečani Te Deum na soborjskem trgu. Mesto je bilo v zastavah. Priredile so se ljudske veselice.

Bolgarski knez Ferd. je 26. maja došel v Carjigrad in se poklonil sultanu.

Književnost.

„Slovanska knjižnica“, sn. 73—74 (cena 36 kr.) donša: „Strahomir“. Izvirna romantiška igra v 5 dejanjih. Sp. J. Benko; in „Mlada Zora“, romantiški irgokaz v 3 dejanjih, sp. Milovan. — Oba dramatika sta baje slovenska velikošolca.

Slovenci in mednarodni promet. Migljaji iz Egipta slovenskim rodoljubom v domovini. Spisal dr. K. Pečnik. — Ponatis iz

»Soče«. Cena 25 kr. Čisti prebitek knjižice, ki zasluži premišljevanje, se razdeli na polovino »Sloginim učnim zavodom v Gorici«, na polovino v prid koroškim Slovincem.

»Kmetijska in vrtnarska družba za Trst in okolico« je pričela s 1. junijem izdovati »Gospodarski list za tržaško okolico«. Členom brezplačno, naročnikom za 1 korono na leto.

Medicinsko narodno terminologijo v Bosni in Hercegovini je izdal primarij dež. bolnice, dež. zdravstveni svetnik, dr. Glik. Tudi Slovenci bi jako potrebovali jednake knjige, a nikdor se ne gane v tem pogledu, dasi se je uže večkrat naglašala ta potreba (pred par leti i v našem listu).

Nadvojvoda Ljudevit Salvator je predložil akademiji znanosti na Dunaju, katere častni član je, kajigo pod naslovom »Cannosa«, ki objavlja opise in slike iz Dalmacije. Slike je posnel po prirodi sam, a prenesli na les in rezali so jih češki ksilografi Praški.

Leták František Palacký. Napsal J. Křen. Ve prospěch Sokolského fondu »Palackého«, ku zakládání veřejných knihoven a čítáren v ujařmených městech moravských. P á t é v y d á n í. Nákladem Bratří Chrástínů ve Valaš. Meziříčí. Cena 2 kr.

Politické dějiny národa českého od r. 1861 až do nastoupení ministerstva Badeniova r. 1895. Napsal Ad. Srb. Nákl. F. Šimáčka v Praze.

Dr. Račinský: **František Palacký a jeho politický program.** Cena 5 kr. Nákladem »Školského Obzoru« v Roudnici. — **Za velkým vzorem.** K oslavám stoletých narozenin Fr. Palackého. Cena 2 Fr. Nákladem Fr. Horálka na Kr. Vinohradech. — V oběe přiběhjejo sedaj Čehi mnogo knjižic o Palackem za nizko in najnižjo cenu ter širijo takó pomen velikega moža med širšimi množicami.

Srbska Akademija. Глас Српске Краљевске Академије, 2. разр. 35: obseza: Матија Дивковић, прилог историји српске књижевности; Тајно писанје о српским споменцима; О реду ријечи у српском језику. Cena 24½ din.

Покретаџи источног питања и панславизма са српскога гледишта од Драгутина. Ј. Илија. Цѣна 1 круна. У Новом Саду. 1898. Стр. 104. Pisatelj izvaja primernost in potrebo, da bi se Slovani družili okolo Rusije, a ničesar ne ukrenuli bez nje. Solidarnost bi se morala kazati v polit. postopanju. Avtor ima pred očmi izvestno slovanske državice balkanske, ker le v teh bi mogli narodi ukrepati povoljno v smislu izvoda njegovega.

„Христiанское чтение“, издаваемое при С.-Петербургской „Духовной Академи“, — izhaja v debelih mesečnikih ter obseza cerkovne in modroslovne razprave, objavljenje dotične literature itd. Iz tega izdanja se je možno poučiti o gibanju in mišljenju ruske pravoslavne cerkve, v kateri se silno zanimajo o vprašanjih tudi drugih cerkvā in njih sojedinjenju. V V. zv. (za maj) je mnogo stranij posvečeno spominu ruskega filozofa Karpova (Памяти русскаго философа В. Н. Карпова). Рѣчи, произнесенныя на торжественномъ собраніи въ С.-Петербургской Духовной Академи 12. апр. 1898 года по случаю столѣтія со дня рожденія знаменитаго профессора — 2 апр. 1798 года. Razpravlja se o Karpovu kot psihologu, značaju njegove logike, o zaslugah njegovih za rusko filozofsko misel itd. — Poleg tega izhaja pri isti duh. Akademiji tudi tednik „Церковный Вѣстник“. Vsako teh 2 izdanij stoji po 5 rub. na leto. Naročati se v Petrogradu. (въ контору редакціи Невскій пр. 151.)

„Repititorij iz pravne povjesti Germana i Slavena“ priredil dr. St. Ortner. Knjiga, ki bo dobro služila tudi sloven. juristom, stoji 1 gl. 60 kr.

А. Будиловичъ. Нѣсколько замѣчаній о научной постановкѣ славянской исторіи, ея объѣмѣ, содержаніи и періодахъ. Стр. 42, 80. Юрьевъ 1898. — О причинахъ гибели бадтійскаго славянства. (Публичная лекція, читанная 13. Февраля 1898 г.) Стр. 14, 80. Obe tu navedeni razpravi slavnoznanega slavista A. Budiloviča kažeti uže po naslovu o važnosti svojih predmetov, h katerim se povrnemo posebe.

„Невесинье“. Лист за политику и књижевност. Takó se zove novi srpski tednik, ki je začel izhajati v novi črnogor-

ski tiskarni v Nikšiću. 1. št. je izšla 6. maja st. št. Stoji na leto 6 gld. Zadačo ima: delovati za slogo med Srbi v obče, obujati zavest, da srbske zemlje spadajo skupej in pripadajo srbskemu narodu. Kedar se je boril narod z rusko pomočjo za osvobojenje, ni mislil, da bi mu vladali drugi, temveč da bi bil svojih zemelj sam svoj gospodar. Berolinska pogodba kaže se mu umetna, krivična; treba je popravka, in kar ni završila puška, naj popsepuje pero. List je izšel v praznični opravi in ima obliko „Гласа Црногорца“. Novi list je prvi politički list v Črni Gori poleg vladnega „Гл. Црногорца“.

Die Judicatur des Obersten Gerichtshofes in der Sprachenfrage itd. Za knjižico, katero smo v 10. št. omenili pod tem naslovom, se po pravici zanimajo juristi in politiki slovanski v obče. Na vprašanje, ki nam dohaja od raznih strani, omenjamo, da velevažna ta brošurica se dobiva pri g. J. Pelclu, uredniku »Rozhledů« v Pragi (Vinohrady), in sicer po 50 kr. iztis. Opozarjamo slovansko inteligencijo še jedenkrat na to strokovno razpravo.

Ergänzung der Verfassung Oesterreichs. Ein Antrags-Entwurf zur Nationalitätenfrage, verfasst und begründet von einem Patrioten. Wien und Leipzig 1898. Verlag v. Breitenstein. Str. 32, 80. Cena 36 kr. Ta knjižica je od tistega avtorja, kateri je po leti 1897 priobčil dve drugi brošuri: »Grundzüge für eine endgiltige Lösung der Nationalitätenfrage in Oesterreich« in pa »Die Verfassung als die Quelle des Nationalitätenhaders in Oesterreich«. O obeh je pisal „Sl. Sv.“ obširno, „Edinost“ pa še posebej o drugi tu omenjeni knjižici. Sedaj je nastopil isti pisatelj isto pot, samo da se bavi, v soglasju z izpremenjenim položajem o jezikovnem odseku. Knjižico pozdravljamo in priporočamo, kerje v vsej sedANJI nemški politički liter. najpoštenjša in popolnoma na stališču nacionalne avtonomije. Bolj dalekosežnega in pravičnejšega načrta za rešenje nacionalnega (ne samo jezikovnega) vprašanja poslednjih let nismo zasledili ne med Nemci, ne med Slovani v Avstro-Ogerski. Med slovenskimi listi priporočamo spise tu mišljenega avtorja sosebo tudi »Novicam«, ki se sicer zaresno bavijo z dotičnim vprašanjem, pa vendar ne morejo prodreti v »megle« nacionalne avtonomije, ker jih obdaja preveč občja politička megla. Še bolj pa je treba priporočati take spise tistim slovenskim politikom, ki priobčujajo posebne načrte na svojo roko, in tistim politikom ki v obče nimajo nikakega zaresnega stališča.

Opominja upravnistva.

Bližamo se koncu prvega polulettja; radi tega prosimo, da bi ti, kateri so plačali le za prvo polulettje, obnovili naročnino do časa. — Nekateri letos še niso poslali naročnine. Drugi zopet zaostajajo ž njo še od poprej. — Ponavljamo, da za l. 1896 je znašala naročnina celo leto 2 gld. 50 kr., oziroma 2 gld.; za l. 1897 pa 3.75 gld., oziroma 3 gld. — Prosimo tiste, ki so sami prosili za določene obroke doplačevanja, da bi se držali teh obrokov po dani moški besedi. Tisti pa, katerim je uže minul tak obrok, pač vedo, kaj jim je treba storiti.

Naposled opozarjamo mnogoletne tvrdovratne dolžnike, da, po bezuspešnih opominih, smo vendar prisiljeni, zahtevati svoje pravo s pomočjo — *odvetnikovo!* Nekateri naobraženci so gledé na svoje dolžnosti do nas *nepoboljšljivi*; taki teptajo sami vsakotere ozire, takó da izzivljejo pomoč javnega prava proti sebi. Bodi jim takó!

V 9. in 11. štey. »Slov. Sveta« smo priložili na nekatere adrese *poštne nakaznice*, katere naj bi jih spominjale, česa nam je treba.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja v 10. in 25. dan vsakega meseca, in sicer na 16 straneh. Stoji za vse leto gld. 5, pol leta gld. 2.50. četvrt leta gld. 1.25. — Za učitelje, učiteljice in dijake za vse leto 4, za pol leta 2 in za četvrt leta 1 gld. — Posamične številke se razpošiljajo po 20 kr. — Zunaj Avstro-Ogerske na leto 6 gld. 50 kr. — Inerate sprejema upravnistvo. — Naročnina, reklamacije in vsakovrstna pisma naj se pošiljajo F. Podgorniku na Dunaj (Wien), IX., Eisengasse Nr. 13.

„Slovanski Svet“ stoji:

za vse leto	5 gld. — kr.
„ pol leta	2 „ 50 „
„ četvrt leta	1 „ 25 „

Za učitelje, učiteljice in dijake:

za vse leto	4 gld. — kr.
za pol leta	2 gld. — „
„ četvrt leta	1 „ — „

Posamične številke so po 20 kr. s poštnino vred.

Za dežele zunaj Avstro-Ogerske stoji »Slov. Svet« za vse leto 6 gld. 50 kr. avstr. velj.

Sprejemajo so tudi inserati, ki se plačujejo po dogovoru.

Naročnina se pošilja upravnistvu ali urednistvu na Dunaj (Wien, IX. Eisengasse 13.)

Urednistvo in upravnistvo „Slovanskega Sveta“.

Pri upravnistvu „Slovanskega Sveta“

je na prodaj: nekoliko iztisov še *vseh* letnikov »Sl. Sv.«; oddajejo se po dogovoru. V prvih letnikih je več člankov o slovanskem kulturnem programu tudi bolj teoretičnega značaja, in so torej primerni zlasti mlajši inteligenciji tudi danes. V istih letnikih so obširniši kritični spisi o cerkvi, o koledarju, rimski liturgiji. Knjižico „**МАРТИНЪ КЕРПАНЪ**“ (Ruski prevod Levstikovega »Martina Krpana«) oddajemo po 15 kr. izvod. — „**Rusko pravopisanje za učeče se**“ po 10 kr. — „**Naši knjižni grehi**“ po 12 kr. — „**Das Parteiwesen der Slaven in Böhmen**“ po 55 kr.

Popravki k 10. štey. „Slov. Sv.“ Str. 146, levà, 13. v. zgorej: Takoj, nam. »Takó«; str. 158, desna, 10. v. zg.: 33 nam, 83; str. 157, desna, zadnji odsavek »Dijaštvo« čitaj: Orel n. Prel.